

Bartoněk, Antonín

Iónsko-attičina

In: Bartoněk, Antonín. *Chrétomatie starořeckých nářečních nápisů*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2011, pp. [19]-50

ISBN 9788021056787

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/124495>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

2. Iónsko-attičtina

2.1. Attičtina

Jazykově nejbohatší dialekt staré řečtiny, s nejstarším nápisem již z doby kolem r. 725 př. Kr. („nápis pro nejlepšího tanečníka“; viz 1. ATT; Athény-Dipylon), s bohatou nápisnou tradicí zprvu v tzv. „světlemodré“ staroattické abecedě. Ta kolem r. 400 př. Kr. ustoupila perspektivní celořecké „tmavomodré“ iónské abecedě z Mílétu. Mezitím se attičtina stala vedoucím dialektem řecké prózy (Thúkýdídés, Xenofón, Platón, Démostenés aj.) a řeckého dramatu (Aischylos, Sofoklés, Eurípídés, Aristofanés aj.) a časem i řecké filosofie (Platón, Aristotelés aj.) a základem, na němž potom – s určitou další příměsí – vzniká v posledních staletích předkřesťanského letopočtu obecný řecký jazyk („*koiné*“ *dialektos*). Od něho pak vede přímá cesta k byzantské řečtině a řečtině moderní.

Attická abeceda

V attickém nářečí se krátké *e-/o*-ové vokály zachycují znaky ε, ο, zatímco primární prařecké dlouhé *ē-/ō*-ové vokály byly otevřené a v rané attičtině se značily týmiž znaky, ale s „vodorovným“ značením délky ē, ō, a v klasické attičtině pak pomocí znaků η, ω (viz např. ἔθηκε, ἔδωκε); naproti tomu se „sekundární“ dlouhé *ē-/ō*-ové vokály zavřené, vzniklé hlavně náhradním dlužením nebo stahováním (kontrakcí) vokálů, zachycují nyní dvojicí znaků tzv. nepravých diftongů, tj. ει, ου (viz např. imperativ φίλει nebo gen. sing. ἵπτου). Aspirovanost počátečního vokálu se značí zpravidla tzv. drsným přídechem, jen výjimečně (hlavně ve starší době) znakem pro *h*-. Místo znaků ξ, ψ se v archaické attičtině používá dvouznakových spojení (digrafů) χς, φς.

Ráz attického dialektu

Specifičnost attičtiny je dána tím, že se attický dialekt staré řečtiny stal v řecké vývojové dimenzi klasické fáze starověké civilizace (zhruba od 6.–4. stol. př. Kr.) podobným jazykovým prostředkem, jaký představovala o něco později v římském civilizačním prostředí poměrně jednotná starověká latina. Řečtina zdaleka tak jednotná nebyla, a proto také vznikla tato monografie; ale attičtina si v průběhu starořeckého jazykového vývoje postupně vytvářela takové ústřední postavení mezi všemi ostatními řeckými nářečími teritoriálními i literárními, že všechny z nich je možno nejlépe charakterizovat právě vztahem k attičtině. Z toho důvodu na tomto místě gramatickou podobu attičtiny soustavněji nenastiňujeme, nýbrž tu pouze obecně odkazujeme na attickou normativní mluvnici J. Niederle – V. Niederle – L. Varcl, *Mluvnice řeckého jazyka*, Praha 1974, kde lze o attičtině nalézt všechny potřebné gramatické informace. Pokud jde o jednotlivé starořecké dialekty mimo attičtinu, ty zde hodláme postupně gramaticky charakterizovat; v celistvosti může však o nich čtenář získat informace v monografii A. Bartoněk, *Dialekty klasické řečtiny*, Brno 2009. – K attičtině srov. např.

Schwyzler, E. – Meisterhans, K. 1900, z poslední doby pak zvl. Theodorsson, S.-T. 1974; Threatte, L. 1980, 1996.

Neattické dialekty ve srovnání s attičtinou

Po vzoru Buckových *The Greek Dialects* 1955:141 začínáme přehled nářečních zvláštností v jednotlivých starořeckých dialektech stručným výčtem nejvýraznějších společných rysů neattických – v konkrétním protikladu k odpovídajícím rysům attickým (resp. výčtem rysů neiónsko-attických v protikladu vůči iónsko-attickým /zvl. sub 1–6/).

Neattické dialekty:

1. $\bar{\alpha}$ se nemění v aiol., ark.-kyp., dór.
2. aiol., ark.-kyp., dór. $\bar{\alpha}+o, \bar{\alpha}+\omega > \bar{\alpha}$
3. aiol., ark.-kyp., dór. $\alpha+\varepsilon = \eta$
4. $\tau(h)j$: $h\acute{o}tj\omega > h\acute{o}t\sigma\omega > \acute{o}\sigma\omega$
5. $(\tau)\sigma$: $\acute{\epsilon}d\acute{\iota}k\alpha\delta\text{-}\sigma\alpha, \acute{\epsilon}t\acute{\epsilon}l\epsilon\sigma\text{-}\sigma\alpha > \text{-}\sigma\alpha$
6. $\tau(h)j$: $\acute{\epsilon}r\acute{\epsilon}tj\omega > \acute{\epsilon}r\acute{\epsilon}ss\omega$ (i ión.)
7. $\acute{\rho}\acute{o}l\iota\varsigma, \acute{\rho}\acute{o}l\iota\omicron\varsigma$
8. $\acute{\alpha}m\acute{\epsilon}\varsigma, \acute{\upsilon}m\acute{\epsilon}\varsigma$; ak. $\acute{\alpha}m\acute{\epsilon}, \acute{\upsilon}m\acute{\epsilon}$
9. 3. os. pl. aor. akt. $\acute{\epsilon}\delta\omicron\nu, \acute{\epsilon}\theta\epsilon\nu$ aj.
10. $\acute{\eta}\varsigma$
11. $\acute{\epsilon}\acute{\omega}\nu$
12. $\alpha\acute{\iota}$
13. $\acute{\alpha}t\epsilon\rho\omicron\varsigma$
14. $\acute{\iota}\sigma\acute{\tau}\acute{\iota}\alpha$
15. $\gamma\acute{\iota}\nu\omicron\mu\alpha\acute{\iota}$
16. $\delta\acute{\epsilon}k\omicron\mu\alpha\acute{\iota}$
17. $\acute{o}\nu\upsilon\mu\alpha$
18. $\acute{\eta}\nu\epsilon\iota\kappa\alpha, \acute{\eta}\nu\iota\kappa\alpha$
19. $\acute{\pi}\tilde{\alpha}\mu\alpha$
20. $\acute{\iota}\kappa\omega$

Attičtina:

- × att. $\bar{\alpha}$ zůstává nezměněno po $\varepsilon, \iota, \omicron$; v iónštině probíhá změna $\bar{\alpha} > \eta$ ve všech pozicích
- × ión.-att. $\bar{\alpha}+o, \bar{\alpha}+\omega > \omega$
- × ión.-att. $\alpha+\varepsilon > \bar{\alpha}$
- × att., ión., ark. $> h\acute{o}t\sigma\omega > \acute{o}\sigma\omega > \acute{o}\sigma\omega$ (podobně i $\mu\acute{\epsilon}\sigma\omega$), ale boiótština a krétština zde mají $\text{-}\tau\tau\omicron\varsigma$
- × att., ión., ark. $\text{-}\delta\sigma\alpha/\tau\sigma\alpha/\sigma\alpha > \text{-}\sigma\alpha$, např. $\acute{\epsilon}d\acute{\iota}k\alpha\sigma\alpha$
- × att. $\acute{\epsilon}r\acute{\epsilon}tj\omega > \acute{\epsilon}r\acute{\epsilon}t\tau\omega$ (též v eub., boiót., krét.)
- × att. $\acute{\rho}\acute{o}l\iota\varsigma, \acute{\rho}\acute{o}l\epsilon\omega\varsigma$
- × att. $\acute{\eta}\mu\acute{\epsilon}\iota\varsigma, \acute{\upsilon}m\acute{\epsilon}\iota\varsigma$; ak. $\acute{\eta}\mu\tilde{\alpha}\varsigma, \acute{\upsilon}m\tilde{\alpha}\varsigma$
- × att. $\acute{\epsilon}\delta\omicron\sigma\alpha\nu, \acute{\epsilon}\theta\epsilon\sigma\alpha\nu$ aj.
- × att. $\acute{\eta}\nu$ „byl“
- × att. $\acute{\acute{\omega}}\nu$
- × att. $\acute{\epsilon}\acute{\iota}$
- × att. $\acute{\acute{\epsilon}}t\epsilon\rho\omicron\varsigma$
- × att. $\acute{\acute{\epsilon}}\sigma\acute{\tau}\acute{\iota}\alpha$
- × att. $\gamma\acute{\iota}\gamma\iota\nu\omicron\mu\alpha\acute{\iota}$
- × att. $\delta\acute{\acute{\epsilon}}\chi\omicron\mu\alpha\acute{\iota}$
- × att. $\acute{o}\nu\omicron\mu\alpha$
- × att. $\acute{\eta}\nu\epsilon\gamma\kappa\alpha$
- × att. $\kappa\tau\acute{\eta}\mu\alpha$
- × att. $\acute{\acute{\eta}}\kappa\omega$

Pozn. ad 2–20: Neattické dialekty nejsou zde zcela podrobně specifikovány (ani nejsou sub 7–20 konfrontovány s iónskými).

Pozn. ad 4, 5: Původní homomorfémické $t(h)j$ (např. v *hotjos, methjos*) se v att. velmi brzy měnilo v *ts, ss*, a společně s tehdejšími *ss*, ať bylo původní (např. v aor. $\acute{\epsilon}\text{-}\tau\acute{\acute{\epsilon}}l\epsilon\sigma\sigma\alpha$), nebo pocházelo z *ds, ts* (např. v aor. $\acute{\epsilon}d\acute{\iota}k\alpha\delta\sigma\alpha > \acute{\epsilon}d\acute{\iota}k\alpha\tau\sigma\alpha$), se

v attičtině a arkadštině již v předhistorické době toto geminované *ss* zjednodušovalo v prosté *s*: srov. att. τόσος, μέσος, ἐδίκασα, ark. ἐδικάσαμεν, δάσασθαι – na rozdíl od geminovaného τόσσος, μέσσος, ἐδίκασσα ve většině ostatních dialektů; avšak boióština má ὀπόττος, μέττος, ἐψαφίττατο = att. ὀπόσος, μέσος, ἐψηφίσατο, zatímco i krétština vykazuje ὀττος, μέττος, δάτταθθαι = att. ὀσος, μέσος, δάσασθαι, a ve své rané fázi dokonce ὀζος (= att. ὀσος).

Pozn. ad 6: Původní heteromorfémické *t(h)-j* (např. v ἐρέτ-ιω) se spolu s původním *k(h)j* (např. ve φυλάκ-ιω) měnilo v attičtině a eubojštině, snad o něco později, rovněž přes afrikátu *ts* v geminované *tt*: srov. att. ἐρέττω, φυλάττω, ἐλάτων < ἐλάχ-ων, eub. πρήττω = att. πράττω (na rozdíl od ἐρέσσω, φυλάσσω, ἐλάσσω, πρήσσω v jiných dialektech, např. v iónštině kykladské a maloasijské).

Obecně platí pro celou tuto práci, že náš výčet nářečních zvláštností je proti zmíněnému Buckovu výčtu dosti pozměněn jak co do obsahu (bylo plně využito novější literatury), tak i pokud jde o vnější uspořádání, přičemž u obecnějších gramatických výkladů byl místy i poněkud rozšířen (naše spektrum lexikálních zvláštností bývá však proti Buckovi o něco omezenější).

NÁPISNÉ DOKLADY

1. ATT *Datace a lokalita:* cca 725 př. Kr., Athény
Popis: nápis z Dipyla (1 ř.), dnes v Nár. arch. muzeu v Athénách
Bibliografie: IG I² 919; Schwyzer, p. 383; Jeffery, pl. 1, 1; Guarducci 1967, Att. 1; [Ⓜ]Egea 16¹

ἡὸς νῦν ὀρχῆστῶν πάντων ἀταλῶτατα παίζῃ τῷ τόδε κἄλπιδιον.²

Kdo nyní ze všech tanečníků nejpůvabněji tančí, toho (ať je) tento pohár (?).

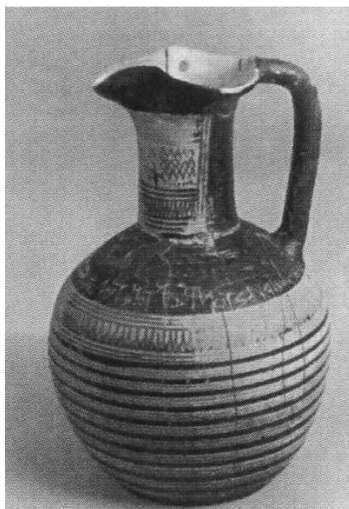
Pozn.: Jde o nejstarší attický nápis, totiž grafitto na amfoře geometrického stylu z antického hřbitova v athénské čtvrti Dipylon (objevený 1871). Nádoba byla míněna jako odměna pro vítěze v taneční soutěži. Nápis směřuje zprava doleva. Písmeno alfa je v „ležící“ poloze (jako ve foiničtině).

Začátek nápisu (prvních šest slov) má podobu verše v daktylském hexametu. Konec nápisu je porušen. Uvedený překlad je v závěru velmi nejistý (κἄλπιδιον „nádobka, pohár“?); srov. M. S. Ruipérez 1985. Zde i na dalších raných nápisech má grafika ε, o platnost ē, ὀ primárního i sekundárního, vzniklého buďto náhradním dloužením nebo kontrakcí. Jednotlivosti:

¹ V případě většího počtu uváděných pramenů je nápisný zdroj, z něhož – po drobných úpravách – vycházíme, označován symbolem [Ⓜ].

² Z technických důvodů zde (ani jinde) neznačíme v řeckém slově vokalickou délku, je-li samohláska nositelem průtažného přízvuku, a je-li tedy na první pohled dlouhá.

παίζει (3. os. sg. konj. prez.); τῷ = τοῦ (přivlastňovací genitiv od ukazovacího zájmena 3. osoby sg.).

Ἰσχυροῦ ποτῆρος τῷ πατρὶος Ἰσχυροῦ ποτῆρος

Obr. 6. Nápis na oinochoë z athénskeho Dipyla (cca 725 př. Kr.).

2. ATT *Datace a lokalita:* cca 650 př. Kr., Athény
Popis: skyfos s nápisem (1 ř.)
Bibliografie: Guarducci 1967, Att. 2

Θαρίῳ εἰμι ποτέριον.

Thariũv jsem pohár.

Obr. 7. Nádoba (skyfos) s nápisem, Athény (cca 650 př. Kr.).

3. ATT *Datace a lokalita:* 540 př. Kr., Mirrinús
Popis: báze náhrobní stély neprovdané dívky (5+1 ř.)
Bibliografie: IG I² 1014; ^[1]Egea 18; Jeffery, pl. 3, 29

- A Σῆμα Φρασικλείας· κόρη κεκλέσομαι | αἰεὶ ἀντὶ γάμῳ | παρὰ θεῶν
 τοῦτο | λαχῶσ' ὄνομα.
 B Ἀριστίων Πάρι[ος μ' ἐπ]όεσε.

- A Hrob Frasiklein; budu nazývána koré (dívka); navždy jsem místo sňatku
 dostala od bohů toto jméno.
 B Aristión z Paru mě zhotovil.

Pozn.: ἐπόεσε = att. ἐποίησε.

4. ATT *Datace a lokalita:* 520 př. Kr., Athény
Popis: Peisistratův oltář v Apollónově posvátném okrsku (1 ř.)
Bibliografie: ^[1]Guarducci 1967, Att. 4; Brodersen, Vol. 1, 21

μῆμα τόδε ἡῆς ἀρχῆς Πεισίστ[ρατος] ἠιππίῳ ἠ]υῖός θεῖκεν Ἀπόλλωνος
 Πυθ[ί]ῳ ἐν τεμένει.

Tento památník svého archontského úřadu zřídil Peisistratos, syn Hippiův, v po-
 svátném okrsku Apollóna Pýthijského.

Pozn.: Horní lišta oltáře nalezeného při říčce Ilissu v Athénách; dal jej postavit athénský ty-
 ran Peisistratos. – Jde o dva verše elegického disticha; tvar ἡῆς je genitiv zvrátneho záměna
 od kmene *swo-/swā-* „svůj“.

5. ATT *Datace a lokalita:* 480 př. Kr., Athény
Popis: dedikace Athéňanů v Delfách (1 ř.)
Bibliografie: ^[1]Pfohl 52; Bottin 1

Ἀθῆναῖοι ἀνέθεσαν τὸν στοᾶν καὶ τὰ ἠόπλ[α κ]αὶ τὰ κροῦτήρια
 ἠελόντες τῶν πολε[μῖ]ῳ.

Athéňané zasvětili sloupořadí, zbraně a zobce lodí poté, co je odňali nepřátelům.

Pozn.: Athéňané vystavěli v Delfách sloupořadí a věnovali tam Apollónovi jako dík zmíně-
 nou kořist buď po úspěšné válce s Chalkidou na ostrově Euboji (v r. 506 př. Kr.; Hér. 5,77),
 anebo po vítězství nad Peršany u Saláminy (v r. 480 př. Kr.; Hér. 8, 122). Nápís se nachází
 na horním stupni zmíněného sloupořadí a byl objeven v r. 1880. Viz dále: τὰ κροῦτήρια
 („krásis“) = att. τὰ ἀκροτήρια.

6. ATT *Datace a lokalita:* před 446/445 př. Kr., Athény – Chalkis

Popis: dekret o vzájemných vztazích (39 ř.)

Bibliografie: IG I² 39; Pfohl 97; [Ⓜ]Egea 19; Bottin 2; Brodersen, Vol. 1, 79

ἔδοχσεν τέ[ι β]ῶλῆι καὶ τῷ δέμῳ, Ἀντιοχίς ἐ[πρυτ]|άνευε,
 Δρακ[ον]τίδῃς ἐπεστάτῃ, Διόγνῆτος εἶπε· | κατὰ τάδε [τ]ὸν ἡόρκον
 ὁμόσαι Ἀθηναίων τῆν βῶλῆν καὶ τὸς δικαστάς· οὐκ ἔχσελῶ
 5 Χαλκιδέας ἐχ Καλκίδος, οὐδὲ τὴν πόλιν ἀνάστατον ποέσῶ, οὐδὲ
 ἰδιότῃν οὐδένα ἀτιμῶσῶ οὐδὲ ζεμιῶσῶ οὐδὲ χουλλέψομαι οὐδὲ
 ἀποκτενῶ οὐδὲ χρέματα ἀφαιρέσομαι ἀκ[ρ]ίτῳ οὐδενός
 10 ἄνευ τῷ δέμῳ τῷ Ἀθηναίων, οὐδ' ἐπιψῆφιῶ κατὰ ἀπροσκέτῳ |
 οὔτε κατὰ τῷ κοινῷ οὔτε κατὰ ἰδιότῳ οὐδ' ἐνός. καὶ πρεσβείαν
 ἐλθῶσαν προσάχῳ | πρὸς βῶλῆν καὶ δεμον δέκα ἔμερῶν ἡόταν |
 15 πρυτανεύῳ κατὰ τῷ δυνατόν. ταῦτα δὲ ἐμπ[ι]ῶσῶ Χαλκιδεῦσιν
 πειθομένοις τῷ δέ[μ]ῳ τῷ Ἀθηναίων. ἡορκῶσαι [δ]ὲ πρεσβεία[ν]
 ἐλθῶσαν ἐχ Χαλκίδος μετὰ τῶν ἡορκῶτῶν Ἀθηναίος καὶ
 ἀπογράψαι τὸς ὁμόσαντας. ἡόπῳς δ' ἂν [ὁ]μῶσῶσιν ἡάπαντες,
 20 ἐπιμελῶσῶθον ἡοιστ[ρ]ατέγοι. |κατὰ τάδε Χαλκιδέας ὁμόσαι· οὐκ
 ἀπο[σ]τέσομαι ἀπὸ τῷ [δ]έμῳ τῷ Ἀθηναίων οὔτε τέ[χ]νῃ οὔτε
 μέχανῃ οὐδεμῖα οὐδ' ἔπει οὐδὲ | ἔργῳ, οὐδὲ τῷ ἀφισταμένῳ
 25 πείσομαι. κ[α]ὶ ἐὰν ἀφιστῆι τις, κατερῶ Ἀθηναίοισι. κ[α]ὶ τὸν φόρον
 ἡυποτελῶ Ἀθηναίοισιν, ἡὸν | ἂν πείθῳ Ἀθηναίος. καὶ χσύμμαχος
 ἔσομαι | ἡοῖος ἂν δύνῳμαι ἄριστος καὶ δικαιο[τ]ατος. καὶ τῷ δέμῳ
 30 Ἀθηναίων βοῆθέσῳ καὶ ἀμυνῶ, ἐὰν τις ἀδικῆι τὸν δεμον τὸν |
 Ἀθηναίων, καὶ πείσομαι τῷ δέμῳ τῷ Ἀθηναίων. ὁμόσαι δὲ
 Χαλκιδέων τὸς ἡεβόντας ἡάπαντας· ὅς δ' ἂμ μὲ ὁμῶσει, ἄτιμον
 35 αὐτῶν ἔναι καὶ τὰ χρέματα αὐτῷ δεμόσια καὶ || τῷ Διὸς τῷ
 Ὀλυμπιῷ τῷ ἐπιδέκατον ἡερῶ[ν] ἔσῳ τῶν χρεμάτῳν. ἡορκῶσαι δὲ
 πρεσβείαν Ἀθηναίων ἐλθῶσαν ἐς Χαλκίδα μετὰ τῶν ἡορκῶτῳν τῶν
 ἐν Χαλκίδι καὶ ἀπογράψαι τὸς ὁμόσαντας Χαλκιδέων.

Rada a lid se usnesly. Prytaneion měla (fýlé) Antiochis, Drakontidés byl předsedou, Diognétos podal návrh:

Podle následujícího (znění) mají složit přísahu rada a soudcové Athéňanů: „Nebudu vyhánět Chalkidány z Chalkidy, ani nebude bořit město, ani žádnou soukromou osobu nebude zbavovat cti, ani nebude trestat vyhnanstvím, ani zatýkat, ani zabíjet, ani zbavovat majetku bez řádného soudu a bez souhlasu athénského lidu; ani nepodám návrh k hlasování bez výzvy (k účasti na soudním řízení), a to ani ve věci společné ani ve věci pouze jediného soukromníka. A když přijde poselstvo, předvedu je před radu a lid, pokud možno během desíti dní, budu-li prytanem. Toto budu přesně dodržovat, pokud budou Chalkidáné poslušni athénského lidu.“ Poselstvo, které přijde z Chalkidy, ať zaváže Athéňany přísahou za

pomoci přísazných úředníků a dá zapsat jména těch, kteří přísahu složili. Aby se všichni přísahy zúčastnili, o to necht' se postarají strážové.

Chalkid'ané mají složit přísahu podle tohoto znění: „Neodpadnu od lidu athénskeho žádným umem či klamem, ani slovem, ani činem, ani se nedám přemluvit nikým, kdo se kloní k odpadnutí. A bude-li navádět k odpadnutí, sdělím to Athéňanům. Rovněž budu platit Athéňanům daň, kterou s nimi dohodnu. A budu spojencem, jak budu moci, nejlepším a nejspolehlivějším. A lidu athénskému budu pomáhat a poskytovat pomoc, bude-li někdo páchat na athénském lidu bezpráví, a budu athénskému lidu poslušen.“ Přísahat z Chalkid'anů mají všichni dospělí. Kdo nebude přísahat, necht' pozbude cti a jeho majetek ať propadne lidu a desátek z majetku budiž zasvěcen Diovi Olympskému. Poselstvo Athéňanů pak, jež přijde do Chalkidy, ať vyžádá přísahu za pomoci přísazných úředníků v Chalkidě a zapíše jména těch, kteří z Chalkid'anů přísahali.

Pozn.: Nápis byl odkryt na jižní zdi Akropole v r. 1876 a je dnes v Akropolském muzeu.

Jaz.: Nápis je psán písmem na přechodu od staroattické abecedy k íonské. Používá se na něm znakových dvojic χς, φς místo ξ, ψ, aspirace na začátku slov (až na jednu výjimku) se značí písmenem θ; grafika ε, o má zpravidla platnost dlouhého ē, ō primárního i sekundárního. Na nápisu je doloženo několik případů sandhiové asimilace: 5. ἐχ Καλκίδος = ἐκ Χαλκίδος; 33. ἄμ μῆ = ἄν μῆ. Zde i na dalších nápisích se porůznu objevují poměrně časté infinitivy, buďto deklarativní, závislé na slovesech *dicendi/putandi* ve vazbách typu ak. + inf. nebo nom. + inf. (srov. např. po slovesném tvaru εἶπε „řekl“ na nápisu 6. ATT v ř. 2), anebo i syntakticky zcela nezávislé infinitivy rozkazovací (jako ἡορκῶσαι na nápisu 6. ATT, ř. 16, resp. 36, nebo jako ἐψηφίσθαι na nápisu 7. ATT v ř. 15 ve významu „necht' lid potvrdí/mír“). – Srov. dále: 6. ποέσω = ποιήσω; 35. ἡερόν = att. ἱερόν.

7. ATT *Datace a lokalita:* 377 př. Kr., Athény

Popis: usnesení druhého attického námořního spolku (1.–25. ze 78 ř.)

Bibliografie: IG II² 43; Pfohl 103; ⁶²Bottin 3

- 5 ἐπὶ Ναυσινίκο ἄρχοντος | Καλλίβιος Κηφισοφῶντος | Παιανιεύς
 ἔγραμμάτευεν. | ἐπὶ τῆς Ἰπποθωντί[δος ἐβδ]όμης πρυτα||νείας·
 ἔδοξεν τῇ βδλ[ῆι κα]ὶ τῷ δήμω|ι, Χαρίνος Ἀθμον[εὺς ἐ]πεστάται,
 | Ἀριστοτέλης εἰ[πεν· τύχ]ηι ἀγαθῆι τῇ Ἀθηναίων καὶ [τ]ῶν
 [συμ]μάχων τῶν Ἀθηναίω|ν. ὅπως ἂν Λακεδ[αιμό]νιοι ἔωσι τὸς
 10 Ἑλλη|νας ἐλευθ[έ]ρο[ς] [καὶ] αὐτονόμ[ο]ς ἡσυχίαν | ἄγειν τῆ[ν
 χώραν] ἔχοντας ἐμ βεβαίωι τῆ[ν] ἑαυτῶν πᾶσαν κ|αὶ ὅπως
 κ[υ]ρία ἦ καὶ δι[α]μένηι εἰς ἀεὶ ἡ κοινῆ εἰρήνη ἦν ὥμο]σαι[ν οἱ
 15 Ἕλλη]νες] καὶ βασιλεὺς κατὰ τὰς συν||θήκας, ἐψηφί[σ]θαι τῷ
 δήμωι. ἔάν τις βδλ[ῆ]ται τῶν Ἑλ]λήνων ἢ τῶν βαρβάρων τῶν ἐν |
 [ῆπει]ρω ἐν]οικόντων ἢ τῶν νησιωτῶν, ὅσ[οι] μὴ βασι]λέως εἰσίν,
 20 Ἀθηναίων σύμμαχ[ι]δ[ος εἶναι κ]αὶ τῶν συμμάχων, ἐξεῖναι αὐ[τ]ῶ[ι
 ἐλευθ[έ]ρω ὄντι καὶ αὐτονόμωι, πολι[τ]ευσομέν]ωι πολιτείαν ἦν ἂν

βόληται μήτε [φρῶ]ρᾶν εἰσ[δεχ]ομένωι μήτε ἄρχοντα |
 ὑποδεχομένωι μήτε φόρον φέροντι, ἐπὶ | δὲ τ[οῖς] αὐτοῖς ἐφ'
 25 οἷσπερ Χίοι καὶ Θηβαῖοι κα[ὶ] οἱ ἄλλοι σύμμαχοι.

Za archonta Nausiníka; Kallibios z Paianie, syn Kéfisofóntuv, byl písařem. Za sedmé pryťanie Hippothóntidovy; rada a lid se usnesly; Charinos z dému Athmonie byl epistatem. Aristotelés podal návrh: „K šťastnému pořizení Athéňanů a athénských spojenců. Ať Lakedaimoňané nechají Řeky, aby ve svobodě a nezávislosti žili v klidu a v jistotě držby celého svého území a aby byl nastálo v platnosti společný mír, jež stvrdili Řekové a perský král přísahou podle dohod, a lid nechť jej potvrdí hlasováním. Bude-li chtít někdo z Řeků nebo z barbarů, kteří bydlí na pevnině, nebo z ostrovanů, kteří nejsou podřízeni králi, být spojencem Athéňanů a jejich spojenců, nechť je mu to možno jako člověku svobodnému, nezávislému a řídicímu se ústavou podle své vůle, aniž bude nucen přijmout (cizí) posádku či být podřízen nějakému vládcí a platit daně – a to za týchž podmínek, které platí pro občany Chiu, Théb a ostatní spojence...“.

Pozn.: Nápis na mramorové stéle, nalezené na athénské agoře v r. 1851, je dnes v epigrafickém muzeu v Athénách. V textu se nápadně odráží vývoj od prvního attického námořního spolku k spolku druhému. Euboia byla Athénami ovládnuta koncem 6. stol. př. Kr. Po jistém uvolnění ji Periklés v r. 446 opět ujařmil a podrobil určitému tlaku, který vyplývá z nápisu 6. ATT (usnesení o přísahách mezi Athéňany a Chalkidany). Nyní se v době 2. attického spolku athénská nadvláda na Euboji opět poněkud uvolňuje a objevuje se v jejím rámci určité porozumění i pro zájmy athénských spojenců.

Jaz.: Nápis je psán v iónské abecedě. V ř. 15 se nachází, jak bylo už výše uvedeno, rozkazovací infinitiv ἐψηφίσθαι („nechť lid potvrdí /mír/“). Dále srov. 1. Ναυσινίκο = att. Ναυσινίκου; 5. τῆ βόλῃ = att. τῆ βουλῆ; 9. τὸς Ἑλληνας ἐλευθέρως καὶ αὐτονόμος = att. τοὺς Ἑλληνας ἐλευθέρους καὶ αὐτονόμους; 15. βόληται = att. βούληται; 22. φρῶρᾶν = att. φρουρᾶν.

8. ATT *Datace a lokalita:* III./II. stol. př. Kr., Attika
Popis: proklínací destička z olova (8 ř.)
Bibliografie: Pfohl 141

Δῆσω ἐγὼ Σωσίκλειαν κα[ὶ] κτήματα καὶ μέγα κῦδος
 καὶ πρᾶξιν καὶ νοῦν, ἐχθρὰ δὲ φίλοισι γένοιτο·
 δήσω ἐγὼ κείνην ὑπὸ Τάρταρον ἀερόεντ[α]
 4 δεσμοῖς ἀργαλείοις

σύν θ' Ἐκάτηι χθονίαι
 Ζῴουριμνείω

Ἐπιτῶ
 καὶ Ἐρινύσιν ἠλιθιώναις.

Já spoutám Sósikleiu i její majetek a velkou její proslulost, rovněž i její chování a rozum, kéž je ona v nenávisti u všech přátel; připoutám ji dolů do temného

Tartaru v tvrdých okovech spolu s podzemní Hekatou a šílenými Erinyemi. Sósikleia. Bittó.

Jaz.: Nápis je veršován; verše 1–3 jsou hexametry, zatímco verše 4 a 5 dávají dohromady pentametr. Σωσίικεια, Βιττώ jsou jména proklínaných žen. Obě jsou napsána „hlavou dolů“.

2.2. Iónština

2.2.1. Iónština eubojská (eubojšťina)

Eubojšťina je iónský dialekt, stojící na jedné straně mezi attičtinou a na straně druhé mezi iónštinou kykladskou či maloasijskou. Eubojské obce patřily v archaickém období starého Řecka mezi nejaktivnější východiska (métropole) velké řecké kolonizace a jejich občané s velkou pravděpodobností stáli i u zrodu řecké alfabety z foinických zdrojů. Byla to zejména eubojská města Eretria, Chalkis a tzv. Lefkandi (jde o dnešní název lokality, jejíž starověký název není znám). Mimo Euboii se od 8./7. stol. př. Kr. eubojsky mluvilo a psalo nejméně v desítky zámořských eubojských osad, jako v Posideiu na syrském pobřeží, v Mendé, Methóné a Toróné na severoegejském poloostrově Chalkidiké, dále v Zanklé (dn. Messina), Katané (dn. Catania) a Régiu (dn. Reggio di Calabria) při Messinské úžině anebo na ostrově Pithékousai (dn. Ischia) či v protilehlé pevninské Kýmé (dn. Cuma) při Neapolském zálivu. Písemné památky z eubojských osad jsou však vesměs pouze nápisného, jen výjimečně literárního charakteru, např. tzv. Nestorův pohár (viz níže sub 10. EUB).

Jazyková charakteristika eubojšťiny

1. Původní $\bar{\alpha}$ se ve všech iónských subdialektech, tedy i v eubojšťině (na rozdíl např. od attičtiny), důsledně měnilo i po hláskách ϵ , ι , ρ v dlouhé η : $\kappa\alpha\theta\alpha\text{-}\rho\eta\eta$ = att. $\kappa\alpha\theta\alpha\rho\acute{\alpha}\nu$, $\omicron\iota\kappa\iota\eta\nu$ = att. $\omicron\iota\kappa\iota\acute{\alpha}\nu$ atd.;
2. v eubojšťině existují určité lokální náznaky eubojské u -ové výslovnosti řeckého písmene υ (srov. eubojské tvary jako např. $\acute{\upsilon}\pi\acute{\upsilon}$ = att. $\acute{\upsilon}\pi\acute{\omicron}$ nebo $\text{Q}\acute{\upsilon}\rho\nu\varsigma$ = att. $\text{K}\acute{\upsilon}\kappa\nu\omicron\varsigma$, které naznačují možnost tzv. progresivní, příp. regresivní vokalicke asimilace v uvedených slovech); obdobné náznaky jsou známy zvl. z eubojské obce jménem $\text{K}\acute{\upsilon}\mu\eta$, ale i z chalkidských osad na severoegejském poloostrově Chalkidiki, a snad i z kykladského ostrova Naxu (viz tamější tvar $\acute{\alpha}\text{f}\nu\tau\omicron$ = att. $\acute{\alpha}\nu\tau\omicron\upsilon$); srov. níže kapitulu 2.2.2. Iónština kykladská a maloasijská, str. 36, sub 4;
3. v eubojšťině je doloženo geminované $\tau\tau$ (např. ve slově $\theta\acute{\alpha}\lambda\alpha\tau\tau\alpha$), podobně jako v attičtině, nikoliv tedy $\sigma\sigma$ (jako v kykladském a maloasijském $\theta\acute{\alpha}\lambda\alpha\sigma\sigma\alpha$; srov. níže na uvedeném místě sub 11);
4. v eubojských osadách v Itálii se příležitostně objevuje geminované $\rho\rho$ jako v attičtině, nikoliv $\rho\sigma$ (srov. níže sub Iónština 13);

5. -ηι, -ωι na konci slova > -ει, -οι: τεῖ βουλευῖ καὶ τοῖ δήμοι = att. τῆ βου-
λῆ καὶ τῶ δήμῳ (změna proběhla zvl. v Eretrii a Órópu po r. 400 př. Kr.);
6. v eubojské Eretrii a v protilehlém Órópu na helladské pevnině je doložen
i specifický eubojský rotacismus ($\sigma > \rho$) v intervokalickém postavení: ὄπωρ
ἄν = att. ὄπως ἄν; ἔχουριν = ἔχουσιν (3. os. pl.); παιρίν = παισίν (dat.
pl. od παις „chlapec, dívka“); σίτηριν = σίτησιν (ak. sg.); Ἀρτεμιρίαν =
Ἀρτεμισίαν (ak. sg.); ὀρόρ. δημορίων = δημοσίων (gen. pl.) – na rozdíl
od élejského a lakónského rotacismu na konci slova (srov. např. élej. πόλιος
= πόλιος = att. πόλεως; lak. νικάαρ = νικάηας = att. νικήσας);
7. výrazy typu ξένος < ξένφος apod. zůstávají v eubojštině bez náhradního
dloužení stejně jako v attičtině – na rozdíl od maloasijského a kykladského
ξεῖνος (srov. níže sub Iónština 9);
8. zájmenné tvary τοῦτα, τούτει, a podobně i ἐντουῦθα = att. ταῦτα, ταύτη,
ἐνταῦθα;
9. vlastní jména na -κλέης: gen. -κλέω (na rozdíl od att. genitivu -κλέους);
10. vlastní jména jsou často zakončena na -ις, gen. -ιδος, podobně jako v attič-
tině (na rozdíl od genitivu -ιος v kykladské a maloasijské iónštině);
11. infinitivní koncovka εἶν vedle εἶναι „být“.

Obecně: Od 5. stol. př. Kr. podléhá i eubojská iónština postupnému vlivu attič-
tiny. – K eubojštině srov. dále např. del Barrio, M. L. 1988, 1991; Arena, R. (ed.)
1994; Bartoněk, A. – Buchner, G. 1997; Bartoněk, A. 1999.

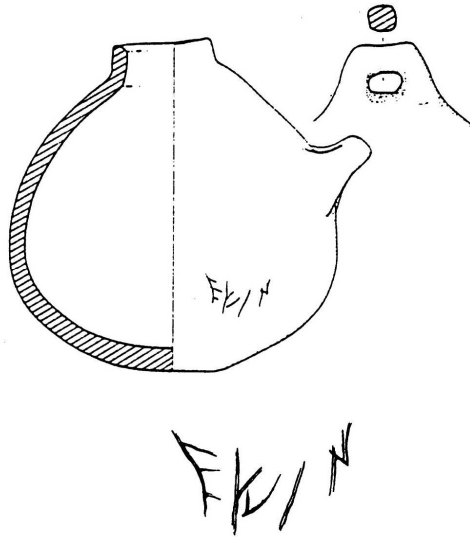
NÁPISNÉ DOKLADY

9. EUB *Datace a lokalita:* 770 př. Kr., Gabii (v Itálii)
Popis: střep nádoby (1 ř.)
Bibliografie: Bartoněk – Buchner D 1, 1997, p. 204

EΥΛΙΝ(ΟΣ)

Ta, která pěkně tká.

Pozn.: Nejstarší tč. známý řecký alfabetský nápis z ženského hrobu v Gabiích (cca 25 km
východně od Říma); výraz εὐλίνος je doložen v řečtině jako epitheton bohyně porodu Eilei-
thyie. – Eubojský původ nápisu není prokázán.

Obr. 8. Nejstarší řecký alfabetský nápis (Gabií, cca 770 př. Kr.).

10. EUB *Datace a lokalita:* 725 př. Kr., ostrov Ischia

Popis: Nestorův pohár (3 ř.)

Bibliografie: Buchner – Russo; SEG XIV 604; [Ⓜ]Bartoněk – Buchner 1, p. 146

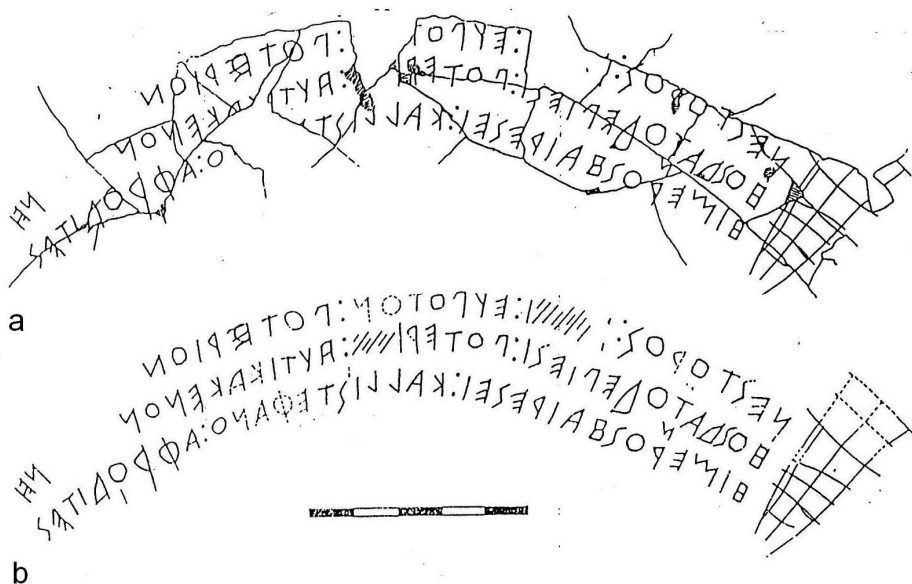
Νέστορος : μ[έ]ν : εὐποτ[ον] : ποτέριον[ν]
 ἡὸς δ' ἂν τῷδε π[ι]ῆσι : ποτέρι[ὸ] : αὐτί[κ]α κένον
 ἡμέρο[ος] χαίρ[ε]σει : καλλιστε[φάν]ῶ : Ἀφροδίτῃς.

Jsem Nestorův pohár, vhodný k napití; kdokoli se z tohoto poháru napije, toho ihned pojme touha po krásně věnčené Afrodítě.

Pozn.: Velmi starý, třířádkový nápis na hliněném poháru (skyfu) rhodského typu, nalezeném G. Buchnerem v r. 1954 v Lacco Ameno na ostrově Pithékússai (dnes Ischia) v Neapolském zálivu. Nápis je uložen – podobně jako všech 46 grafitů zde nalezených a pocházejících z 8.–5. stol. př. Kr. – v místním, specializovaném muzeu (jde o nejstarší zachovaný rozsáhlejší soubor starořeckých alfabetských nápisů).

Jaz.: Nápis je psán ve směru zprava doleva v archaické staroeubojské (chalkidské) abecedě. Řádky č. 2–3 představují nejstarší zachovaný doklad daktylského hexametru v řecké literatuře. Podobný, ale velmi porušený nápis ze stejné doby, a přitom rovněž na „rhodské“ nádobě, byl nalezen v Eretrii na ostrově Euboji, odkud byla Ischia ve starověku kolonizována. Viz Bartoněk – Buchner 1995, 127–237, zvl. str. 190, Abb. B 1.

Místo porušeného druhého slova v řádku č. 1 doplňují někteří filologové slovesný tvar 1. os. sg. ἐμί = att. εἰμί; dále viz ř. 2 τῷδε ποτέριῶ = att. τοῦδε ποτηρίου; πῆσι = att. πῆσι (3. sg. konj. prez. s původní osobní příponou *-ti* změněnou v *-si*); κένον = att. ἐκεῖνον; 3. καλλιστεφάνῶ Ἀφροδίτῃς = att. καλλιστεφάνου Ἀφροδίτης; 2., 3. aspirace („přídech“) na začátku slova se značí písmenem *h*.

Νέστωρος: μ[ε]ν: εὐποτ[ον]: ποτῆριον:
 ἡὸς δ' ἂν τῶδε πίεσι: ποτῆρί[ο]: αὐτίκα κῆνον
 ἡμέρος ἡαιρῆσει καλλιστε[φάν]ῳ Ἄφροδίτης

c

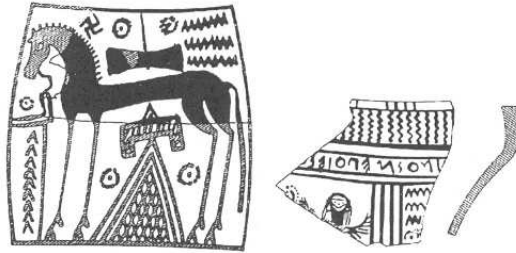

d

Obr. 9. Nestorův pohár z ostrova Ischie, cca 725 př. Kr.; a) faksimile nápisu; b) normalizovaný přepis, c) standardní přepis, d) pohár s nápisem.

- 11. EUB** *Datace a lokalita:* cca 700 př. Kr., Ischia
Popis: dva fragmenty malované vázy s částí podpisu umělce (1 ř.)
Bibliografie: Bartoněk – Buchner 43, p. 177

Ἰνός μ' ἐπόεσε.
 Jinos mě vytvořil.

Obr. 10. Dva fragmenty vázy z Ischie (cca 700 př. Kr.).

Pozn.: Zlomek dalšího nápisu z ostrova Ischie; jde o nejstarší doklad „podpisu“ autora antického uměleckého díla, bohužel v porušené podobě, omezené jen na koncovou část autorova jména.

Jaz.: ἐπόεσε = ἐποίησε.

- 12. EUB** *Datace a lokalita:* cca 670 př. Kr., Cuma (Kýmé) při Neapolském zálivu
Popis: Tatain lékythos (3 ř.)
Bibliografie: IG XIV 865; Schwyzer 786; Barrio 46; ¹⁴Bartoněk – Buchner C 1, p. 199n.

Ταταιῆς ἐμὶ λῆρυθος· ἡὸς δ' ἄν με κλέφσει, θυφλὸς ἔσται.

Jsem Tatain lékythos; kdo mě ukradne, oslepne.

Pozn.: Archaický nápis na protokorintském hliněném aryballu z italské Kýmý (osídlené řeckými osadníky z protilehlého ostrova Ischie). Obsahuje kletbu pronesenou na adresu případného zloděje.

Jaz.: Jméno *Tataiē* je zřejmě doloženo jako ženské jméno i v Attice (v podobě Ἀταταία) a na etruských nápisích (*numer tataies mi*); srov. dále ἐμὶ = att. εἰμὶ; ἡὸς = att. ὄς; dále viz písmeno Ϟ (korpa) v slově λῆρυθος; κλέφσει = att. κλέψη (konj. aor.); θυφλὸς = att. τυφλὸς „slepý“ („asimilace na dálku“).

Obr. 11. Lékythos s náhrobním nápisem dívky Tataiē (Kýmé /dn. Cuma/ v Kampánii, cca 670 př. Kr.).

13. EUB *Datace a lokalita:* 640 př. Kr., Cuma (Kýmé)
Popis: nápis z Hériny svatyně (1 ř.)
Bibliografie: Jeffery, p. 238, 240 sub 5; ^[4]Guarducci 1967, Eub. 8

ἡἔρῃ οὐκ ἔἄι(ι) ἐπιμαντεύεσθαι.

Héré (tj. Héra) nedovoluje vracet se k věštbě (zpětně konzultovat věštbu).

Pozn.: Bronzový kotouč s nápisem ve spirále.

14. EUB *Datace a lokalita:* 530 př. Kr., Eretria
Popis: fragmentární nápis (1.–13. ze 17 ř.)
Bibliografie: IG XII 9, 1273–74; Guarducci 1967, Eub. 1; ^[4]Barrio 4

Obr. 12. Dva zlomky fragmentárního nápisu z Eretrie.

1. δίκῃν : ἐπεἰν : κατομόσῃι : τίν[υ]-
 σθα(ι) : τρίτει ἡἔμέ[ρ]ει : χοἔματα
 δόκιμα : κα[ι φ]υγία ἰἄν : μ῔ τείσ-
 ε(ι) [: ἡἔραι]
  2. ἐπὶ Γόλοδ : ἄρχ[ο]ντος : ἐν πολῃ[.]ι[.]
 [-----]ιν : τῃι ἡυστέρει : δύφε
 [-----]
  3. [-----] ει[...].ει : δέκ[α : σ]τατῆρας : ὀφέλεῖν [:]
 ἰἄν μ῔ τείσει : ἀρχός : ἀπὸ ὀἔτων : ποιῆσα[ι]
 ἡόστις ἄν : μ῔ ποιῆι αὐτόν : ὀφέλεῖν
  4. τὸς πλέοντας : ἀρ [-----] θαι μισθὸν
 ἡοίτινες ἄν π [--- Πε]ταλας : ἔ Κέναιον
 [ἄ]μείπσονται : ...(*další text silně porušen*)
1. (Má se konat soud, poté co (soudce) složí přísahu, a třetího dne musí (viník) zaplatit (pokutu) v platných penězích a (odejít) do vyhnanství, nezaplatí-li Hére...

2. Za archonta Gola v obci..., následujícího dne: dvě...?
3. Budiž (za to) dlužen deset statérů; nezaplatí-li, nechť úředníci (?) jednají podle zákonů; kdokoli (z nich) tak nebude činit, nechť sám zaplatí...
4. Nechť (jsou povinni uhradit) poplatek plavci, kteří proplují podél (ostrovů) Petal(i)ai nebo (mysu) Kenaion...

Pozn.: Sub 4 jde o námořní poplatky za průjezd průlivem (zvaným) Eurípos (a proudícím) mezi pobřežím Attiky a ostrovem Euboiou v úseku od eubojského mysu Kenaion na severu až k ostrůvkům Petaliai, ležícím na jihu naproti attickému mysu Súnion.

Jaz.: Nápis je značně fragmentární. Je psán starou eubojskou abecedou ve stylu *bústrofédon* (ve střídavém směru, s počátkem nápisu napravo). Z jednotlivých slovních tvarů si zaslouží pozornost následující tři: 1.1. τίνυσθαι, tj. básnický tvar infinitivu přezenta, odpovídající att. mediopasivnímu τίνεσθαι „platit pokutu“, dále 1.3., resp. 3.2. ἰάν = att. ἐάν „jestliže“ a 4.1. τῶς πλέοντας = att. τοὺς πλέοντας.

15. EUB *Datace a lokalita:* 411–402 nebo 386–377 př. Kr., Órópos, svatyně Amfiaráova
Popis: povinnosti kněze (1.–20. z cca 50 ř.)
Bibliografie: IG VII 235; GDI 5339; Schwyzer 811; [□]Buck 14; Barrio 42; Bottin 8

- θεοί. | Τὸν ἱερέα τοῦ Ἀμφιαράου φοιτᾶν εἰς τὸ ἱερόν, ἐπειδὴν
 χειμῶν παρέλθει, μέχρι ἀρότου ὥρης μὴ πλέον διαλείποντα ἢ
 5 τρεῖς ἡμέρας καὶ || μένειν ἐν τοῖ ἱεροῖ μὴ ἔλαττον ἢ δέκα ἡμέρας
 τοῦ μηνὸς ἐκ[ά]στο. καὶ ἐπαναγκάζειν τὸν ν|εωκόρον τοῦ τε
 ἱεροῦ ἐπιμελεῖσθαι κατὰ τὸν νόμον καὶ τῶν ἀφικνεμένων
 10 εἰς τὸ ἱερόν. | ἂν δέ τις ἀδικεῖ ἐν τοῖ ἱεροῖ ἢ ξένος ἢ δημότ|ης,
 ζημιούτω ὁ ἱερεὺς μέχρι πέντε δραχμῶν | κυρίως καὶ ἐνέχυρα
 λαμβανέτω τοῦ ἐζημιωμένου· ἂν δ' ἐκτίνει τὸ ἀργύριον,
 παρεόντος τῷ | ἱερέος ἐμβαλέτω εἰς τὸν θησαυρόν. δικάζειν δὲ
 15 τὸν ἱερέα, ἂν τις ἰδεῖ ἀδικηθεῖ ἢ τῶν ξέ|νων ἢ τῶν δημοτέων ἐν
 τοῖ ἱεροῖ, μέχρι τριῶν | δραχμῶν, τὰ δὲ μέζονα, ἢχοι ἐκάστοις αἰ
 δίκ|αι ἐν τοῖς νόμοις εἰρηται, ἐντῶθα γινέσθων. | προσκαλεῖσθαι
 δὲ καὶ αὐθημερόν περὶ τῶν ἐ|ν τοῖ ἱεροῖ ἀδικίων· ἂν δὲ ὁ ἀντίδικος
 20 μὴ συν|χωρεῖ, εἰς τὴν ὑστέρην ἢ δίκη τελείσθω.

Bohové!

Kněz Amfiaráuv, kdykoli přijde zima, má docházet do svatyně až do období orby s přestávkou nikoli větší než tři dny a nesmí tu pobývat méně než deset dní v každém měsíci. Má vést svého pomocníka k tomu, aby se podle zákona staral o svatyni i o ty, kteří do svatyně přicházejí. Kdykoli někdo ve svatyni něco spáchá, ať cizinec nebo domácí občan, ať ho kněz po právu potrestá (pokutou) do pěti drachem a vezme od provinilce zástavu; když ten zaplatí, obnos budiž za přítomnosti kněze vložen do pokladnice. Zakusí-li naopak někdo z cizinců nebo z domácích

občanů ve svatyni osobně újmu, má věc rozsoudit kněz až do výše tří drachem; větší věci nechť jsou řešeny tam, kde je podle zákonů pro každého stanoveno příslušné spory řešit. Pro přečiny spáchané ve svatyni ať se svolá soud ještě v týž den; nebude-li odpůrce souhlasit, ať se soud uskuteční ve dni následujícím.

Pozn.: Órópos s chrámem hēróa Amfiaráa byla osada na boiótské půdě; šlo o území původně asi v držbě eubojské obce Eretrie a místní dialekt byl iónský a zůstal iónským, i když osada přešla v 6. století př. Kr. do thébských, a poté do athénských rukou. – Teprve od konce 4. stol. př. Kr. jsou nápisy psány boiótsky, anebo častěji atticky. Uvedený nápis je ještě v eubojském nářečí.

Jaz.: 1. Τὸν ἱερέα φοιτᾶν (inf. rozkazovací v podobě vazby ak. + inf.); 3. παρέλθει = att. παρέλθη (konj. aor.); 5. ἐν τοῖς ἱεροῖς = att. ἐν τῷ ἱερῷ, 6. ἐκάστο = att. ἐκάστου (gen. sg.); 8. ἀφικνεμένων = att. ἀφικνουμένων; 9. ἂν δέ τις ἀδικεῖ = att. ἐὰν δέ τις ἀδικῆ (konj. prez.); 10. δραχμῶν = att. δραχμῶν; 14. ἰδίει = att. ἰδίᾳ; ἀδικηθεῖ = att. ἀδικηθῆ (konj. aor. pas.), 16. ἦχοι = Hom. ἦχι „kde“; 17. εἰρηῆται < εἰρέᾱται < *εἰρήγαι < *eirēntai (3. pl. konj.; slabikotvorné η tvořilo asi slabiku i po vokálu); ἐντῶθα = ἐνταῦθα.

16. EUB *Datace a lokalita:* A: konec V. stol. př. Kr.; B: polovina IV. stol. př. Kr., Eretria

Popis: dekret o proxenii (10+8 ř.)

Bibliografie: GDI 5308 (A, B); Schwyzer 804 (A); ⁴⁴Buck 13 (A, B); Egea 14 (A, B); Barrio 6 (A, B)

A Θεοί. | Ἔδοξεν τεῖ βῶλῃι Ἡγέλοχον | τὸν Ταραντῖνον πρόξενον
5 εἶναι καὶ εὐεργέτην καὶ αὐτὸν || κ[α]ὶ παιδας καὶ σίτηριν εἶναι |
καὶ αὐτῶι καὶ παιρίν, ὅταν ἐ[[πι]δημέωριν, καὶ ἀτελέην καὶ |
προεδρίην ἐς τὸς ἀγῶνας ὡς σὺνελευθερώραντι τῆμ πόλιν ||
10 ἀπ' Ἀθηνάων.

B Ἔδοξεν τεῖ βουλεῖ καὶ τοῖ δήμοι | Ἡράκλειτον τὸν Ταραντῖνον |
5 πρόξενον εἶναι Ἐρετριέων αὐτὸν καὶ ἐκγόνους, εἶναι δὲ αὐτοῖ ||
προεδρίην καὶ σίτηριν καὶ αὐτοῖ καὶ παιρίν, ὅσον ἂν χρόνον |
ἐπιδημέωριν, καὶ τὰ ἄλλα, καθ'ἅπερ τοῖς ἄλλοις προξένοις.

A: Bohové! Rada se usnesla, aby Hégelochos z Tarantu byl proxenem a dobrodincem, jak on sám, tak i jeho děti, aby měl právo být živen na státní útraty on i děti, kdykoli budou dlít v obci, a ať se mu dostane atelie (zproštění od daní) a prohedrie (čestného místa) při závodech jako člověku, jenž přispěl k osvobození města od Athéňanů.

B: Rada a lid se usnesly, aby Hérakleitos z Tarantu byl proxenem Eretrijských sám i jeho potomci; ať se jemu i jeho dětem dostane čestného místa (při závodech) a veřejného stravování, kdykoli budou dlít v obci, i všeho ostatního, čeho se dostává ostatním proxenům.

Pozn.: Dvě verze nápisu na mramorové stéle z Eretrie. Tarentské lodi byly součástí peloponéského loďstva, které porazilo Athéňany u Eretrie v r. 411 př. Kr., a tím Athény ztratily nad Eretrií nadvládu. Hégelochovi byl asi udělen čestný titul proxena v této souvislosti. Pozadí druhého nápisu je méně jasné (srov. však Thúk. 8.91,95).

Jaz.: A 2. τεῖ βῶλῃι = τῇ βουλῃ; 5. σίτηριν = σίτησιν („živení, živobytí“); 6. παιρίν = παισίν; ἐπιδημέωριν = ἐπιδημῶσιν (konj. prez.); 8. ἐς τὸς ἀγῶνας = εἰς τοὺς ἀγῶνας; συνελευθερώραντι = συνελευθερώσαντι; 9. τῆμ πόλιν = τὴν πόλιν („sandhi-ová asimilace“).

B 1. τοῖ δῆμοι = τῶ δῆμῳ; 4. αὐτοῖ = αὐτῶ; 5. σίτηριν = σίτησιν; 6. παιρίν = παισίν; 7. ἐπιδημέωριν = ἐπιδημῶσιν. Tvary jako σίτηριν, παιρίν, ἐπιδημέωριν, συνελευθερώραντι jsou typické eretrijské rotacismy, doložené uprostřed slova (srov. výše kapitolu Eubojšтина, str. 28, sub 6).

2.2.2. Iónština kykladská a maloasijská

Iónové se ze svých někdejších sídel v Attice a ve středním Řecku stěhovali v závěrečných stoletích 2. tisíciletí př. Kr. přes Kyklady do Malé Asie. Část Iónů však až tak daleko nedorazila a usadila se na egejských poloostrovech a ostrovech, zejména v Egeidě severní (na poloostrově Chalkidiké, na ostrově Thasu a na thráckém pobřeží) a centrální (na ostrovech Keós, Andros, Sýros, Paros, Naxos, Délos a dalších). Písemné památky z uvedených oblastí jsou většinou nápisného charakteru; literární tvorbu máme na Kykladách zachovánu jednak od iambo-grafa Archilocha z Paru (7. stol. př. Kr.), který zemřel za výbojů svých thaských spoluobčanů na přilehlé thrácké pobřeží, a jednak od sborových lyriků Simónida a Bakchylida, působících v 6.–5. stol. př. Kr. na ostrově Keu v nedalekém sousedství Athén. – K iónsko-attickým dialektům srov. dále např. López Eire, A. 1970, 1988, 1993.

Charakteristické rysy iónštiny kykladské a maloasijské, ale zčásti i eubojské (s čtenými přesahy):

1. Původní ie. $\bar{a}$ se v iónštině důsledně měnilo v η, a je tedy jako takové doloženo i na Kykladách a v Malé Asii, a to – podobně jako na Euboji – i po hláskách ε, ι, ρ (na rozdíl od attičtiny): ἡπειρον (× dór. ἄπειρον), σῆμα (× dór. σᾶμα), καθαρῆν (× att. καθάραν), οἰκίην (× att. οἰκίαν); přitom na Kykladských ostrovech Keu, Naxu a Amorgu je ještě patrný rozdíl v grafice η:ε za původní fonetický protiklad $\bar{a}:\bar{e}$ uvnitř některých slov, jako např. ve slově κασιγνέτη „sestra“ (s ē pro původní dlouhé $\bar{e}$ a s η pro původní dlouhé $\bar{a}$);
2. některé nestažené tvary zůstávají často bez kontrakce: ὄλοσχερέα = ὄλοσχερῆ;
3. sekundární $\bar{e}$ nebo $\bar{o}$, vzniklé náhradním dloužením nebo kontrakcí a vyslovované zavřeně jako $\bar{e}$, $\bar{o}$, se na starších iónských nápisech psalo písmeny ε, ο (ἐμῖ < *εσμι; ὄρη < *κορῶ), avšak nejpozději od začátku 4. stol. př.

- Kr. se zmíněné hlásky dokonaleji zachycovaly pomocí digrafů $\epsilon\iota$, $\omicron\upsilon$ ($\epsilon\iota\mu\iota$, $\kappa\acute{o}\upsilon\omicron\eta$), jimiž se původně psaly jen skutečné diftongy (dvojhlásky) ei , ou ;
4. původní samohláska u se v rané attičtině i v kykladské a maloasijské iónštině měnila ve vyslovované ii , zatímco se přinejmenším v eubojské iónštině (ale snad i na ostrově Naxu) starší výslovnost u pravděpodobně udržovala ještě kolem poloviny 1. tis. př. Kr. nezměněna (viz výše Eubojšťina, str. 27, sub 2);
  5. maloasijské iónské $-\alpha\upsilon$, $-\epsilon\upsilon$ se měnilo v $-\alpha\omicron$, $-\epsilon\omicron$ (zřejmě právě na rozdíl od zmíněné změny $u > ii$): ión. $\alpha\acute{o}\tau\acute{o}\varsigma$, $\phi\epsilon\acute{o}\gamma\epsilon\iota\nu$ = att. $\alpha\acute{\upsilon}\tau\acute{o}\varsigma$, $\phi\epsilon\acute{\upsilon}\gamma\epsilon\iota\nu$;
  6. časem vzniká i v iónštině občasná metateze kvantity typu $\tau\acute{o}\varsigma$ $\beta\alpha\sigma\iota\lambda\acute{\epsilon}\alpha\varsigma$ (ak. pl.) $<$ $\tau\acute{o}\varsigma$ $\beta\alpha\sigma\iota\lambda\eta\alpha\varsigma$, jak ji známe z attického $\tau\omicron\upsilon\varsigma$ $\beta\alpha\sigma\iota\lambda\acute{\epsilon}\alpha\varsigma$ proti „staroiónskému“ homérskému $\tau\omicron\upsilon\varsigma$ $\beta\alpha\sigma\iota\lambda\eta\alpha\varsigma$;
  7. písmeno φ je zachováno jen výjimečně;
  8. raná psilósis (tj. ztráta náslovného h) je zejména typická pro maloasijskou iónštinu (a zvláště pro sousední lesbičtinu);
  9. tzv. třetí náhradní dloužení za $\nu\varphi$, $\omicron\varphi$, $\lambda\varphi$ je v ión.-att. doloženo pouze v kykladské a v maloasijské (nikoli eubojské) iónštině: ión. $\xi\epsilon\iota\nu\omicron\varsigma$ = att. a eub. $\xi\acute{\epsilon}\nu\omicron\varsigma$; jev je mimoto dosvědčen i v některých západořeckých dialektech z ostrovní Egeidy, zvl. v rhodštině (zejména ve vlastních jménech je tam doloženo $\Xi\epsilon\iota\nu$ - i $\Xi\eta\nu$ -);
  10. někdejší labiovelára se před o , u v 1. tis. př. Kr. v iónštině zpravidla mění v labiálu p , pouze na nápise z Erythrai ve 4. stol. př. Kr. je jedenkrát doloženo $\omicron\kappa\omicron\iota\alpha$ = att. $\acute{o}\pi\omicron\iota\alpha$ (v iónských literárních dokladech je však $\acute{o}\kappa\omicron\iota\alpha$ zcela běžné);
  11. kykl. a maloasij. iónské $-\sigma\sigma-$ stojí v protikladu k att., eub. (a boiót.) $-\tau\tau-$: srov. ión. $\theta\acute{\alpha}\lambda\alpha\sigma\sigma\alpha$ proti att., eub., boiót. $\theta\acute{\alpha}\lambda\alpha\tau\tau\alpha$;
  12. inovační ión.-att., myk., ark.-kyp. a lesb. $-\sigma\iota-$ stojí proti západořecké, thes.-boiót. a pamf. archaičtější sufixové podobě $-\tau\iota-$;
  13. ión. $-\omicron\omicron-$ stojí proti att. $-\omicron\omicron-$: srov. ión. $\acute{\alpha}\omicron\sigma\eta\nu$ proti att. $\acute{\alpha}\omicron\omicron\eta\nu$; $-\omicron\omicron-$ se však porůznu objevuje i v eubojských osadách v Itálii a kromě toho v ark., élej., thér., a ve vlastních jménech i jinde;
  14. nom. pl. určitého členu zní v iónštině $\omicron\iota$, či někdy $\omicron\iota$ (na rozdíl od západořec. a thes.-boiót. $\tau\omicron\iota$);
  15. gen. sing. mask. 1. dekl. $-\acute{\alpha}\omicron > -\eta\omicron > -\epsilon\omega$: srov. ión. $\nu\epsilon\alpha\nu\acute{\iota}\epsilon\omega$ – proti att. $\nu\epsilon\alpha\nu\acute{\iota}\omicron\upsilon\varsigma$;
  16. gen. plur. 1. dekl. $-\acute{\alpha}\omega\nu > -\acute{\eta}\omega\nu > -\acute{\epsilon}\omega\nu$ = att. $-\acute{\omega}\nu$: srov. ión. $\delta\omicron\alpha\chi\mu\acute{\epsilon}\omega\nu$ – proti att. $\delta\omicron\alpha\chi\mu\acute{\omega}\nu$;
  17. gen. sg. $\acute{\rho}\omicron\lambda\iota\omicron\varsigma$ – proti att. $\acute{\rho}\acute{o}\lambda\epsilon\omega\varsigma$; gen. sg. $\beta\alpha\sigma\iota\lambda\acute{\epsilon}\omicron\varsigma$ – proti att. $\beta\alpha\sigma\iota\lambda\acute{\epsilon}\omega\varsigma$;
  18. zvrátané zájmeno $\acute{\epsilon}\omega\upsilon\tau\omicron\upsilon/\acute{\epsilon}\omega\upsilon\tau\omicron\upsilon$ atd. je doloženo vedle častějšího $\acute{\epsilon}\alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon/\acute{\epsilon}\alpha\upsilon\tau\omicron\upsilon$;

19. silný imper. 3. pl. akt. končí většinou na -ντων, med. na -σθων, ojedinele i bez koncového -ν;
20. infinitiv atematických sloves má i v iónštině příponu -ναι (stejně jako veškeré ión.-att. a ark.-kyp. dialekty), ale vedle εἶναι, δίδοναι, δοῦναι, θεῖναι se objevují u atematických sloves i „thematické“ infinitivy typu τιθεῖν = att. τιθέναι, διδοῦν = att. διδόναι, καθιστᾶν = att. καθιστάναι (jako infinitivy přezentu);
21. tvar 3. os. pl. med. od τίθημι mívá podobu τιθέαται – proti att. τίθενται;
22. apokopé předložky παρὰ v podobě παρ;
23. podmínková, resp. časová spojka ἤν = att. ἔάν, ἄν;
24. ξυνός = att. κοινός;
25. příležitostné iónské ἴρος (rovněž na Lesbu) = ión.-att., ark.-kyp. ἰερός – vedle tvaru ἰαρός v západořeckých dial., dále v pamf., boiót. a původně snad i v thess.;
26. ión. μέζων (i v ark.) = att. μείζων (porůznu i jinde);
27. ión. (a boiót.) ἰθύς = att. εὐθύς;
28. ión. κεῖνος (doloženo hlavně v ión., ale i na Lesbu a dalších egejských ostrovech /Kréta, Rhodos, Kós/) – proti att. ἐκεῖνος a vedle západořeckého τῆνος;
29. ión. ἰστίη, lesb., loker., krét. ἰστία/ἰστία – proti att. ἔστία;
30. ión. (a často i jinde) γίνομαι proti att. γίγνομαι (vedle thess.-boiót. γίνυμαι); podobně ión. (a lesb.) γῖνώσκω proti att. γιγνώσκω;
31. ión. ἔών, ἐοῦσα, ἐόν proti att. ὤν, οὔσα, ὄν; ve složeninách παρεόντος (gen. sg.) apod.;
32. ión. ἦνεικα, ἦνικα = att. ἦνεγκα.

Pozn. a) Iónština z ostrova Euboje a eub. osad figuruje výše na str. 27nn. jako Eubojština.

Pozn. b) Některé z iónských rysů uvedených sub A 1–32 jsou víceméně omezeny jen na iónštinu (zvl. 1, 16, 18), jiné jsou naopak někdy doloženy i mimo iónská nářečí, ale pak jsou především výrazně neattické (např. 4, 5, 8, 9, 13, 20 atd.); srov. výše na str. 20 i heslo Neattické dialekty.

Pozn. c) Iónštinu z Kykladských ostrovů charakterizuje hlavně jedna výrazná zvláštnost: na ostrovech Keu, Naxu a Amorgu byly asi kolem poloviny 1. tis. př. Kr. vyslovovány po krátkou dobu tři různé $\bar{e}$ -ové fonémy: a) původní $\bar{a}$, nyní velmi otevřené $\bar{a}\bar{e}$, zachycované znakem η , b) původní $\bar{e}$, psané znakem ϵ (tedy homérské slovo pro „sestru“ /viz str. 35, sub 1/ se psalo jako $\kappa\alpha\sigma\iota\gamma\nu\acute{\epsilon}\tau\eta$), a c) sekundární, poměrně zavřené $\bar{e}$, vzniklé náhradním dloužením nebo kontrakcí a zachycované jako nepravý diftong $\epsilon\iota$ (srov. 2. os. sg. imper. akt. $\phi\acute{\iota}\lambda\epsilon\iota$, vyslovovanou jako $fil\bar{e}$).

Pozn. d) Pro maloasijskou iónštinu jsou zvláště typické následující rysy:

1. psilósis, tj. ztráta aspirace počátečního vokálu; viz např. *κατάπερ, ἀπ'οὔ*;
2. posun artikulace diftongů *αυ, ευ > αο, εο* apod.; srov. např. *αὐτός, ταῶτα, φεύγειν*;
3. krátkovokální konj. aoristu typu *ποιήσει, ἀποκρούσει, πρήξοισιν*.

Pozn. e) V iónském dialektu z ostrova Chiu při maloasijském pobřeží jsou doloženy dvě zvláštnosti, jednak tvary 3. os. pl. konj. aor. nebo ind. fut. typu *λαβώσιν < -ωνσιν, πρήξοισιν < -ονσιν* s „náhradním“ diftongem (podobně jako na nedalekém aiolském ostrově Lesbos; viz 4.1. Lesbíčtina, na str. 89 sub C 5), a jednak nikde jinde nedochované skloňování vyšších číslovek typu *δέκων* (gen. pl. od *δέκα*) nebo *πεντηκόντων* (gen. pl. od *πεντήκοντα*).

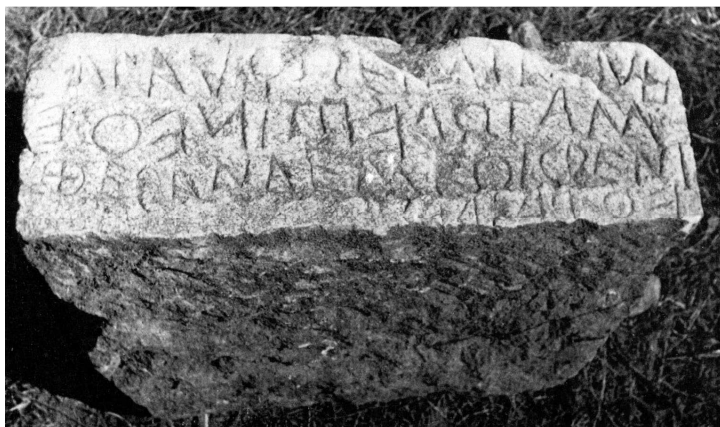
Obecně: Od 5. stol. př. Kr. podléhá iónština postupnému vlivu attičtiny.

2.2.2.1. Iónština kykladská

17. ION *Datace a lokalita:* 625–600 př. Kr., Thasos

Popis: epitaf Glaukūv (4 ř.)

Bibliografie: Pouilloux 1955; SEG XIV 565; [□]Guarducci 1967, *Cicli* 8; Egea 6; Brodersen, Vol. 1, 3

Obr. 13. Nápis z Glaukova náhrobku (Thasos, 625–600 př. Kr.).

Γλαύρο̅ εἰμι̅ μνη̅|μα̅ τῷ̅ Λεπτι̅νω̅ ἔ|θεσαν̅ δέ̅ με̅ οἱ̅ Βρέντ|εω̅ παῖδες̅.

Jsem pomník Glauka, syna Leptinova; zbudovali mě synové Brentovi.

Pozn.: Glaukos byl přítel básníka (iambografa) Archilocha z Paru, který se zúčastnil kolonizace severoegejského ostrova Thasos. Nápis byl objeven na agoře ve stejnojmenném hlavním městě ostrova, dnes je v místním muzeu.

Jaz.: εἰμί (se sekundárním εἰ = ē – pod vlivem attické grafiky?); Γλαύροδ ... τῶ = att. Γλαύκου ... τοῦ (gen. sg.).

Například každý řecký tvar, následující v těchto poznámkách bezprostředně za značkou = („rovná se“), představuje tvar uváděný v *attické* podobě, pokud není nářeční příslušnost tvaru jinak specifikována.

18. ION *Datace a lokalita:* 2. pol. VII. stol. až zač. VI. stol. př. Kr.; Naxos-Délos
Popis: dedikace Níkandry z Naxu (3 ř.)
Bibliografie: IG XII 5, 2 p. XXIV; Schwyzer 758; Buck 6; Egea 5; ⁴³Guarducci 1967, Cicol. 1

Obr. 14. Níkandřin veršovaný nápis (Délos, cca 600 př. Kr.).

Νικάνδρη μ' ἀνέθεκεν ἡεκηβόλῳ ἰοχεαίρῃ, ῥῶρη Δεινοδίκηῳ τῶ
 Ναξιῶ ἔξσοχος ἀλήων, Δεινομένεος δὲ κασιγνῆτη, | Φηράξῳ δ'
 ἄλοχος ν[ῦν].

Níkandré mě věnovala dalekostřelné metačce šípů,
 dcera Deinodikéa z Naxu, vynikající nad jiné (dívky),
 sestra Deinomenova, nyní manželka Fraxova.

Pozn.: Obětní dar pro Artemidu, věnovaný do Apollónovy svatyně na Délu Níkandrou z ostrova Naxu v době, kdy byl Naxos pod délskou nadvládou. Na mramorové soše ženské postavy, oděné v dlouhé, podkasané sukni, se na levé straně nachází hexametrické trojverší, obsahující věnování (druhý verš je poněkud nepravděelný) v archaické naxijské abecedě. Níkandré byla zřejmě dívka z dobré naxijské rodiny; soudí se, že se dedikace uskutečnila u příležitosti jejího sňatku s uvedeným Fraxem. Socha je dnes v Národním archeologickém muzeu v Athénách.

Jaz.: Nápis je psán v archaické naxijské abecedě s celou řadou hlavně grafických zvláštností: Znak Θ značí jednak *h*, jednak *he* (srov. ἡεκηβόλῳ = att. ἑκηβόλω); samohláskový znak η označuje v archaické naxijské abecedě pouze dlouhé ē vzniklé z ā (např. koncové η ve slově κασιγνῆτη „sestra“), kdežto dlouhé ē původní (např. přízvučné é v témže slově) je zachycováno znakem ē; naproti tomu *o*-ová grafika byla podstatně méně diferencovaná, srov. tu alespoň iónské ῥῶρη (srov. Hom. κούρη), vzniklé ze staršího *κοῦρᾱ tzv. náhradním dloužením, na rozdíl od attického κόρη, z kterého zmizela souhláska *w* bez náhradního dloužení. Dodejme, že tvar gen. sg. Δεινοδίκηῳ je doložen bez metateze kvantity (viz i iónský gen. pl. fem. ἀλήων < -*ἄλαων = att. ἄλλων /toto pro všechny tři rody/); srov. dále i pozůstatky archaické grafiky v tvarech Ναξιῶ, ἔξσοχος, Φηράξῳ.

19. ION *Datace a lokalita:* 1. pol. V. stol. př. Kr., Paros

Popis: místní pořádkové opatření (12 ř.)

Bibliografie: SEG XVII 375; [Ⓜ]Egea 7

5 Ὅς ἂν βάλλῃλι τὰ ἐκ|[α]θάραματ|[α] ἄνωθεν || τῆς ὁδοῦ, μίαν καὶ
10 πλεντήκον|τα δραχμ|ἄς ὠφελεί|[τ]ῷ τῷ θεί|[λ]οντι προ|[ῆ]χ[σαι].

Kdokoli hází odpadky nahoru na cestu, ať zaplatí jednapadesát drachem tomu, kdo by chtěl vymoci (pokutu).

Jaz.: προῆχσαι = προῆξαι, inf. aor. od προήσω = att. πράττω „konám, provádím“.

20. ION *Datace a lokalita:* po r. 410 př. Kr., Thasos

Popis: zákon proti vzpourám (13 ř.)

Bibliografie: Pouilloux 1954, tab. 13; Jeffery, pl. 58, 76; [Ⓜ]Egea 8

A Ὅς ἂν ἐπανάστασιν βδλευομένην ἐπὶ Θάσῳι κατείπη καὶ φανῆι
ἔοντα ἀληθέα, χιλίῳς στατήρας ἐκ τῆς πόλεως ἰσχέτω· ἦν δὲ
δῶλος κατείπηι, καὶ ἐλεύθερος ἔστω· ἦμ πλέῳς ἢ εἰς κατείπωσι, |
τριηκόσιοι κρινόντων δίκην δικάσαντες· ἦν δὲ τις τῶν
μετεχόντων κατείπηι, τό τε ἀργύριον | ἰσχέτω καὶ κατώμοτος κατ'
αὐτῷ μὴ ἔστω μηδὲ δίκη μηδεμία μήτε ἰρή μήτε βεβήλη περι
5 τότων || μηδὲ ἐν τῇ ἐπαρῇ ἔστω πλὴν ἑνός, τῷ πρώτῳ
βδλεύσαντος· ἄρχει εἰνάτη ἀπιόντος Ἀπατοριῶνος, ἐπὶ Ἀκρύπτῳ,
Ἀλεξιμάχῳ, Δεξιάδεω ἀρχόντων. |

B ὅς ἂν ἐν τῆς ἀποικίῃσιν ἐπανάστασιν βδλευομένην κατείπηι, ἢ
προδιδόντα τὴν πόλιν Θασιῶν | τινὰ ἢ τῶν ἀποίκων καὶ φανῆι
ἔοντα ἀληθέα, διηκοσίῳς στατήρας ἐκ τῆς πόλεως ἰσχέσω· ἦν δὲ
τὰ | χρήματα ἢ τῷ ἐπανισταμένῳ πλεῦνος ἄξια διηκοσίῳν
10 στατήρων, τετρακοσίῳς στατήρας ἐκ τῆς πόλεως || ἰσχέτω· ἂν δὲ
δῶλος κατείπηι, τό τε χρῆμα ἰσχέτω καὶ ἐλεύθερος ἔστω· ἦμ
πλέῳς ἢ εἰς κατείπωσι, τριηκόσιοι | κρινόντων δίκην δικάσαντες·
ἦν δὲ τις τῶν μετεχόντων κατείπηι, τό τε ἀργύριον ἰσχέτω καὶ
κατώμοτος | κατ' αὐτῷ μὴ ἔστω μηδὲ δίκη μηδεμία μήτε ἰρή μήτε
βεβήλη περι τότων μηδὲ ἐν τῇ ἐπαρῇ ἔστω πλὴν ἑνός, τῷ πρώτῳ
βδλεύσαντος· ἄρχει τῇ ῥήτρῃ τρίτῃ ἰσταμένῳ Γαλαξιῶνος, ἐπὶ
Φανοδικῷ, Αντιφάνεος, Κτησίλλῳ | ἀρχόντων.

(A) Kdokoli ohlásí, že se osnuje na Thasu vzpoura, a prokáže-li se to pravdivým, necht' obdrží od obce 1000 statérů; ohlásí-li to však otrok, ať dostane rovněž i svobodu; jestliže to oznámí více než jedna osoba, necht' o tom rozhodne sbor

tří set (občanů) po soudním procesu; když to oznámí někdo z účastníků, ať dostane peníze, a(le) nesmí s ním v této věci proběhnout žádný přísězný proces, ani sakrální, ani civilní, a ani nemá být stížen kletbou – s výjimkou toho jediného (z účastníků), od něhož vzešel podnět (k vzpouře). Toto vstupuje v platnost devátého dne před koncem měsíce Apatoriónu, za archontů Akrypta, Aleximacha a Dexiada.

(B) Kdokoli v osadách (ostrova Thasu) ohlásí, že se osnuje vzpoura, zrazující buď thaskou obec nebo některou z obcí osadníků, a prokáže-li se to pravdivým, nechť obdrží od obce 200 statérů. A jestliže majetek toho, kdo osnuje povstání, činí více než 200 statérů, ať obdrží 400 statérů; ohlásí-li to otrok, ať dostane rovněž i svobodu... (*nyní se opakuje část textu nápisné verze A*). Toto vstupuje v platnost třetího dne od začátku měsíce Galaxiónu, za archontů Fanodíka, Antifana a Ktésilla.

Pozn.: Zvláštní pozornosti si tu zaslouží poněkud propracovanější systém odměn v nápisné verzi B.

Jaz.: Nápis obsahuje celou řadu iónismů i jiných zvláštností, vesměs však dobře srozumitelných. Viz zvl. A 1. βόλευομένην = att. βουλευομένην; Θάσωι = Θάσω; κατείπη = κατείπη; φανῆι = φανῆ; ἔοντα = ὄντα; ἀληθέα = ἀληθῆ; χιλίος στατηῆρας = χιλίους στατηῆρας; 2. ἦν δὲ δῶλος... = ἔαν δὲ δοῦλος...; ἦμ πλέος κατείπωσι = ἔαν πλείους κατείπωσι; 4. ἰρή = ἰερά; περὶ τότων = περὶ τούτων; 5. τὸ πρῶτῶ = τοῦ πρῶτου; B 7. ἐν τῆς ἀποικίῃσιν = ἐν ταῖς ἀποικίαις; βόλευομένην = βουλευομένην; 8. διηκοσίος = διακοσίους; 9. τὸ ἐπανισταμένῶ = τοῦ ἐπανισταμένου; πλεῦνος = πλέονος; διηκοσίων = διακοσίων; τετρακοσίος = τετρακοσίους; 10. τρηκῶσιοι = τριακόσιοι; 12. πλὲν = πλὴν „kromě“.

21. ION *Datace a lokalita:* konec V. stol. př. Kr., Iúlis na ostrově Keu

Popis: regulace pohřbů (1.–16. z 31 ř.)

Bibliografie: IG XII 5, 1, 593; Schwyzer 766; ⁶¹Buck 8; Bottin 6

Οἶδε νό[μ]οι περὶ τῶγ καταφθιμ[έ]νω[ν]. κατὰ | τ[ά]δε θά[πτ]ῆν τὸν
 θανόντα· ἐν ἔματιό[ις] τρι[σ]ὶ λευκοῖς, στρώματι καὶ ἐνδύματι
 5 [καὶ | ἐ]πιβλέματι, ἐξῆναι δὲ καὶ ἐν ἐλάσ[σ]οσ[ι], μ[ὲ] πλέονος
 ἀξίοις τοῖς τρισὶ ἑκατὸν δρα[χ]μῶν. ἐχφέρεῖν δὲ ἐγ κλίνῃ
 σφηνόπο[δ]ι [κ]αὶ μὲ καλύπτῆν, τὰ δ' ὀλ[ο]σχερ[έ]α τοῖς
 ἔματ[ί]οις. φέρῃν δὲ οἶνον ἐπὶ τὸ σῆμα [μ]ῆ [πλέον] | τριῶν χῶν
 10 καὶ ἔλαιον μὲ πλέο[ν] ἐνό[ς], τὰ δὲ || ἀ]γγεῖα ἀποφέρεσθαι. τὸν
 θανό[ν]τα [φέρεῖν | κ]ατακεκαλυμμένον σιωπῆι μέχρι [ἐπὶ τὸ |
 σ]ῆμα. προσφαγίωι [χ]ρῆσθαι κατὰ τὰ π[ά]τρια. τ[ῆ]γ κλίνην ἀπὸ
 το[ῦ] σῆ[μ]ατο[ς] καὶ τ[ὰ] σ[τρώ]ματα ἐσφέρεῖν ἐνδόσε. τῆι δὲ
 15 ὑστεραῖ[η] ἀ[π]οραίνῃ τὴν οἰκίην ἐλεύθερον θαλά[σση]ι
 πρῶτον, ἔπειτα δ[ὲ] ὑσώπωι ο[ικ]έτη[ν] ... (*postupně více porušeno*)

Toto jsou zákony týkající se zemřelých. Pohřbívání zemřelé osoby se má dít takto: totiž s třemi bílými rouchy – s rouchem vespod prostřeným, s rouchem k zavinutí těla a s rouchem svrchním k přikrytí; lze použít i rouch lacinějších, nikoli za větší obnos než v ceně 100 drachem za všechna tři (roucha). Mrtví se mají převážet na marách s nohama v podobě klínu, bez dalšího zakrytí, celé (tělo) v rouchu. K hrobu není dovoleno přinášet víc než tři kotyly vína (asi 6 dl) a více než jednu kotylu oleje, nádoby je nutno odnést. Mrtvý se má převážet zahalený (v rouchu) a v tichosti až ke hrobu. Oběť má být vykonána podle zvyku předků. Máry je třeba odvézt od hrobu a prostěradla odnést domů. Následujícího dne se má provést kultovní očista domu – nejprve (ji provede) svobodná osoba mořskou vodou, potom otrok yzopem...

Pozn.: Zákon namířený proti excesům v pohřbívání, obdobný Solónovým opatřením v Athénách či Lykúrgovým ve Spartě.

Jaz.: Znak η je používáno většinou jen za původní dlouhé $\bar{a}$, znak ϵ za původní e , ei , $\bar{e}$. Dále srov.: 1. τῶν καταφθιμένων (sandhiová asimilace); 2. θάπτειν = θάπτειν (inf. rozkazovací); ἑματίοις = ἱματίοις; 4. ἐξ-εἶναι = ἐξεῖναι (inf.); 5. δραχμέων = δραχμῶν; 6. ἐχφέρεῖν = ἐκφέρειν; σφηνόποδι (dat. sg. od σφηνόπους „noha v podobě klínu“); 7. καλύπτειν = καλύπτειν; τὰ δ' ὄλοσχερέα (neutr. pl. od ὄλοσχερής „úplný, celý“); 9. χῶν (gen. pl. od χοῦς „dutá míra“); 12. προσφαγίω (dat. od προσφάγιον „oběť“); 14. ἐνδόσε „domů“; 15. ἀποραίνειν = ἀποραίνειν „provádět kultovní očistu“.

2.2.2.2. Iónština maloasijská

Migranti z řecké pevniny, stěhující se přes Kyklady do Malé Asie, zakládali na přelomu 2. a 1. tisíciletí př. Kr. osady na západním maloasijském pobřeží a na přilehlých ostrovech Chiu a Samu, příp. – je to prokazatelné zvláště v případě Mílétu – se tu usazovali v starších, původních neřeckých sídlištích. V této části Egeidy tehdy tímto způsobem vznikala tzv. iónská *dódekapolis*, „iónské dvanáctiměstí“: Chios a Samos jako centra stejnojmenných ostrovů, a na maloasijské pevnině potom deset dalších řeckých měst: Fókaia, Erythrai, Klazomenai, Teós, Lebedos, Kolofón, Efesos, Priéné, Myús, Míléto. Střediska těchto maloasijských Iónů patřila k nejdůležitějším starořeckým obcím po stránce hospodářské, politické i kulturní. Zde se v okruhu starořeckého písemnictví rozvinula ze starších zdrojů řecká epika (Homér), zrodila se tu rovněž řecká filosofie i raná řecká próza historicko-zeměpisná (Míléto, Efesos aj.). V Míléte se kolem r. 400 př. Kr. ustálila řecká abeceda, přičemž maloasijská iónština přispěla (vedle hlavního podílu attičtiny) k formování helénistické koiné (obecného řeckého jazyka) za doby helénistické v závěrečných třech stoletích našeho letopočtu.

22. ION *Datace a lokalita:* 660 př. Kr., Samos
Popis: abecedář (1 ř.)
Bibliografie: Guarducci 1967, Ion. 7

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

Obr. 15. Abecedář ze Samu (cca 660 př. Kr.).

Pozn.: Hliněná miska s nejstarším abecedářem nalezeným na řeckém východě; abecedář směruje zprava doleva. Je v podobě již značně rozvinuté abecedy s tzv. přídatnými znaky. Porušená písmena jsou dole v normalizovaném přepisu uvedena v hranatých závorkách.

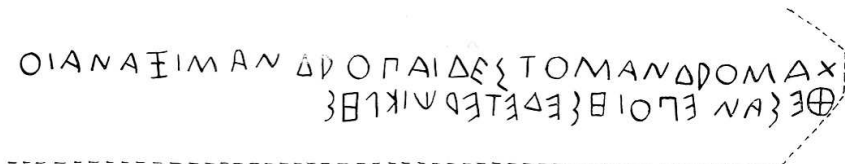
23. ION *Datace a lokalita:* kolem 600 př. Kr., Didyma u Miletu, při „Svaté cestě“
 k chrámu Apollónovu
Popis: nápis na votivní bázi z mramoru (2 ř.)
Bibliografie: Guarducci 1967, Ion. 1

οἱ Ἀναξιμάνδρῳ παῖδες τῷ Μανδρομάχ[ῶ ἄ][νέ]θεσαν· ἐποίησε δὲ
 Τερψικλῆς.

Věnovali synové Anaximandra, syna Mandromachova; zhotovil Terpsiklés.

Pozn.: Nápis typu *bústrofédon*; dnes se nalézá v Britském muzeu v Londýně.

Jaz.: Typická ukázka raně iónské „tmavě modré“ abecedy: znak X je písmeno *chí*, znak V *psí*, sámek Ξ *ksí* (viz reprodukci nápisu).

Obr. 16. Nápis z Didym (cca 600 př. Kr.).

24. ION *Datace a lokalita:* 575–550 př. Kr., Prokonnésos/Sígeion
Popis: věnování od Fanodika, ion. + att. dialekt (10+10 ř.).
Bibliografie: Schwyzer 731; [Ⓜ]Buck 1; Egea 1

A 5 Φανοδίκῶ | ἐμὶ τὸρμοκράτεος τῶ | Προκοννη|σιῶ· κρητήρ|α δὲ
 10 καὶ ὑποκρητήριον κ|αὶ ἠθμὸν ἐς πρυτανήιον || ἔδωκεν Συκεεῦσιν.

B Φανοδίκῶ εἰμὶ τῶ Η|ερμοκράτῶς τῶ Προκο|νεσιῶ κἀγὼ · κρατῆρα |
 5 κἀπίστατον καὶ ἡἔθ||μὸν ἐς πρυτανεῖον ἔ|δοκα μνῆμα Σιγε(ι)|εῦσι,
 10 ἐὰν δέ τι πάσχ|ῶ, μελεδαίνῃν με, ὃ | Σιγείῃς. καὶ μ' ἐπο|(ἔ)σεν
 Haísoπος καὶ ἡάδελφοί.

(A) Jsem (dar) od Fanodika, syna Hermokrata z Prokonnésu; (on) daroval mě-
 sidlo, podstavec a cedník do prytaneia Sígejským.

(B) Jsem (dar) od Fanodika, syna Hermokrata z Prokonnésu. Věnoval jsem mě-
 sidlo, podstavec a cedník do prytaneia na památku Sígejským; jestliže se mi
 něco stane, slitujte se nade mnou, Sígejští. Zhotovil mě Haisópos a bratři.

Pozn.: Nápis na sloupu zhotoveném v Prokonnésu (na „Smčím ostrově“), ležícím při Hel-
 léspontu (Dardanellách) a založeném kolonisty z maloasijského Mílétu. Má dvě varianty:
 íónskou z Prokonnésu (nápis A) a attickou, která byla připojena v Sígeiu (nápis B); to byla
 nedaleká osada, původem sice aiolská, časem však osazená Athéňany (proto je nápis B
 v attičtině).

Jaz.: A 1. Φανοδίκῶ = Φανοδίκου atd.; 2. ἐμὶ = εἰμὶ; τὸρμοκράτεος („krásis“) = τοῦ
 Ἡρμοκράτους; 3. τῶ Προκοννησιῶ = τοῦ Προκοννησίου; 5. κρητήρα = κρατήρα;
 6. ὑποκρητήριον = ὑποκρατήριον; 8. πρυτανήιον = πρυτανεῖον; 10. Συκεεῦσιν =
 Συγείεῦσιν; B 3. κἀγὼ = καὶ ἐγὼ atd.; 4. ἡἔθμὸν = ἠθμὸν (A 8.) = att. ἠθμὸν; 8. μελε-
 δαίνῃν = μελεδαίνειν (inf. rozkazovací); 10. ἡάδελφοί = ἀδελφοί.

25. ION *Datace a lokalita:* 525 př. Kr., obnoven v I. stol. př. Kr., Kyzikos
Popis: čestný nápis s udělením privilegií (2+10 ř.).
Bibliografie: Schwyzer 732; [Ⓜ]Egea 2; Brodersen, Vol. 1, 18

A [...τὴν δὲ στ]ήλην τήνδε πόλις Μ|ανῆ ἔδωκε τῶι Μεδίκ[εω].

B Ἐπὶ Μαϊανδρίου. | πόλις <Μανῆ ἔδωκε τῶι> Μηδικεω καὶ τοῖσιν
 Αἰσήπου παισὶν | καὶ τοῖσιν ἐκγόνοισιν ἀτελεῖην καὶ
 5 πρυ|τανεῖον. δέδοται παρῆξ ναύτῶ || καὶ τῶ ταλάντῶ καὶ ἰππωνίης
 καὶ | τῆς τετάρτης καὶ ἀνδραποδωνίης. | τῶν δὲ ἄλλων πάντων
 ἀτελεές, καὶ ἐπὶ | τοῦτοισιν δῆμος ὄρκιον ἔταμον, τὴν | δὲ
 10 στήλην τήνδε πόλις Μ[α]νῆ ἔδ[ω]κ[ε] || τῶι Μηδικεω.

- (A) Tento sloup věnovala obec Manovi, synu Médikovu.
- (B) Za (archonta) Maiandria. Obec uštědřila Manovi, synu Médikovu, a synům Aisépovým i (jejich) potomkům ateleiu (osvobození od poplatků) a pryta-neion (pobyt na veřejné útraty). To se poskytuje s výjimkou daně z umístění lodí (?), z vážení zboží (?), z obchodu s koňmi, z domovního majetku (?) a z otroků. Ve všem ostatním jsou zproštěni platby. O těchto podmínkách se zástupci lidu dohodli pod přísahou; tento sloup pak věnovala obec Manovi, synu Médikovu.

Pozn.: Čestný nápis na spodní části sloupu ze staré mílétské osady Kyziku v Propontidě (Marmarské moře). Dnes je v muzeu v Istanbulu.

Jaz.: Nápis je v mílétské abecedě (znak Γ = iónské $\sigma\sigma$ /tj. attické $\tau\tau$). Verze A nápisu je původní; obnovený nápis B je o 500 let mladší (je psán ve formě *bústrofédon*, tj. ve střídavém směru). V obou verzích pozorujeme typické iónismy (písmeno η místo α i po vokálu ι , gen. sg. na $-\bar{o}$ nebo $-\epsilon\omega$ proti att. $-\omega$); B 3. $\tau\omega\iota\sigma\iota\nu$ $\epsilon\kappa\gamma\acute{o}\nu\omega\iota\sigma\iota\nu$ = att. $\tau\omega\iota\varsigma$ $\epsilon\kappa\gamma\acute{o}\nu\omega\iota\varsigma$ (dat. pl.); B 4. gen. sg. $\nu\alpha\acute{\upsilon}\Gamma\omega$ je asi odvozen od výrazu $\nu\alpha\acute{\upsilon}\varsigma$ „lod“; B 5. gen. sg. $\tau\bar{o}$ $\tau\alpha\lambda\acute{\alpha}\nu\tau\bar{o}$ = $\tau\omega\upsilon$ $\tau\alpha\lambda\acute{\alpha}\nu\tau\omega$ má snad něco společného s „vážením zboží“; B 7. tvar $\acute{\alpha}\tau\epsilon\lambda\acute{\epsilon}\varsigma$ = att. $\acute{\alpha}\tau\epsilon\lambda\epsilon\iota\varsigma$ (nom./ak. pl.).

26. ION *Datace a lokalita:* VI.–V. stol. př. Kr., Berezaň, sídliště mílétské osady Olbie při ústí skythské řeky Borysthenu (Dněpru) na Ukrajině
Popis: nápis na srolované tabulce z olova (13+3 ř.)
Bibliografie: Vinogradov 1971; SEG XXVI 845; Chadwick 1973; ¹Egea 3; Brodersen, Vol. 1, 27

Vnitřní strana:

- Ω Πρωταγόρη, ὁ πατήρ τοι ἐπιστέλλῃ, ἀδικῆται
 ὑπὸ Ματάσους, δῶλῶται γὰρ μιγ καὶ τῷ
 φορτηγεσιῶ ἀπεστέρεῶσεν. ἐλθῶμ παρ' Ἀναξαγόρη
 ἀπήγησαι, φησὶ γὰρ αὐτὸν Ἀναξαγόρεω
 5 δῶλον ἔναι μυθεόμενος· «Τᾶμ' Ἀνα(ξα)γόρης ἔχῃ,
 καὶ δῶλῶς καὶ δῶλας κοικίας.» ὁ δὲ ἀναβῶι τε
 καὶ οὐ φησιν ἔναι οὐδὲν ἑωυτῶι τε καὶ Ματάσ(υι)
 καὶ φησιν ἔναι ἐλεόθερος καὶ οὐδὲν ἔωυτ(ῶ)ι
 καὶ Ματά(συι. Μα)τάσ(υι) δὲ τί αὐτῶι κἀναξαγόρη αὐτοῖ
 10 οἶδασι κατὰ σφᾶς αὐτός. ταῦτ' Ἀναξαγόρη λέγειν
 καὶ τῇ γυναικί. ἕτερα δέ τοι ἐπιστέλλῃ· τῆμ μητέρα
 καὶ τὸς ἀδε(λ)φεύς (ο)ἰ ἔσ(σ)ιν ἐν Ἀρβινάτησιν, ἄγῃν ἐς τῆμ πόλιν,
 αὐτὸς δὲ γ' ὁ Ἐῶνεορος ἐλθῶμ παρὰ μιν (ι)θύωρα καταβήσεται.

Vnější strana:

Ἀχιλλοδώρῳ τὸ μολίβδιον παρὰ τὸμ παῖδα | κἀναξαγόρην.

Vnitřní strana:

Prótagoro, otec Ti posílá (následující vzkaz): Děje se mu bezpráví ze strany Matasya, neboť ten z něho dělá otroka a připravil ho o (jeho) nákladní loď. Jdi k Ana(xa)gorovi a vylož mu to. Onen (tj. Matasys) totiž říká o něm (tj. o Tvém otci), že je Anaxagorův otrok, když tvrdí: „Anaxagorés má (veškerý) můj majetek, otroky, otrokyně i domy.“ Ale on (tj. Tvůj otec) zvolá a popře, že je něco mezi ním a Matasyem, a říká, že je (člověk) svobodný a že mezi ním a Matasyem nic není. Co však je mezi Matasyem a jím i Anaxagorou, vědí (nejlépe) oni mezi sebou. Toto řekni Anaxagorovi i ženě (otcově). Jako druhý úkol Ti vzkazuje: Přiveď (svou) matku a (své) bratry, kteří jsou u Arbinatů, do města; on sám pak půjde ... a sejde... k němu (*silně porušeno*).

Vnější strana:

Od Apollodóra (odesláno) olovo synu (Prótagorovi) a Anaxagorovi.

Pozn.: Srolovaná olovená tabulka z mílétské osady, popsána z obou stran, uvnitř se vzkazem pro adresáta, na vnější straně s adresou; dnes v petrohradské Ermitáži.

Jaz.: Písmo černomořských řeckých osad; iónský dialekt. Vedle běžných iónismů (jako η místo α) srov. zvláště 1. τοι = σοι; ἐπιστέλλει = ἐπιστέλλει; ἀδικεῖται = ἀδικεῖται; 2. δόλῳ = δουλοῦται (3. os. med.-pas. od att. δουλώω „zotročuji“); μιν και = μιν και (sandhiová asimilace); τὸ φορηγεσιῶ (gen. sg., srov. φορηγός „nákladní loď“); 3. ἐλθὼμ παρ’ Ἀναξαγόρη = ἐλθὼν (sandhiová asimilace)...; 4. Ἀναξαγόρῳ δόλον ἔναι = Ἀναξαγόρου δούλον εἶναι; 5. Τὰμ’ Ἀναξαγόρης ἔχει = Τὰ ἐμὰ Ἀναξαγόρης ἔχει; 6. και δόλῳ και δόλας κοικίας = και δούλους και δούλας και οικίας; ἀναβῶι = ἀναβοᾷ; 7. ἐωυτῶι = ἐαυτῶ; 9. κἀναξαγόρη = και Ἀναξαγόρη; 10. οἶδασι = ἴσασι; κατὰ σφᾶς αὐτὸς = κατὰ σφᾶς αὐτοῦς; Ἀναξαγόρη λέγειν = Ἀναξαγόρη λέγειν (inf. rozk.); 11. ἐπιστέλλει = ἐπιστέλλει; τὴμ μητέρα (asimilace) και τὸς ἀδελφεὺς = τὴμ μητέρα και τοὺς ἀδελφούς; 12. ἄγην ἐς τὴμ πόλιν = ἄγειν (inf.) εἰς τὴν πόλιν (asimilace).

27. ION *Datace a lokalita:* VI.–V. stol. př. Kr., Ampurias; osada v Hispánii

Popis: další dopis na tabulce z olova (15 ř.)

Bibliografie: Santiago 1987; [□]Egea 3β

.....] ο[ς].....[χαίρῃ]ν[.....
 .....] ὁ[κ]ως ἐν Σαιγάνθηι ἔσθι κᾶν[.....
 .....] Ἐμμπορίταισιν οὐδ’ ἐπιβά[ταισιν].....
 .....πλέο]νες ἢ ἔκοσι κοῖνος οὐκ ἐς θ[ε] δ[.....
 5 φορηγεσιον το ἐν Σαιγ]άνθηι ὄν ὠνήσθαι Βασπεδ[οροδ[.....
 .....ἄν ἄρσαν παρακομίσειεν κᾶς [εν[.....
 .....]α.ξωνι τί τούτων ποητέον [ἡμῖ]ν [.....
 ...ἐρώ]τα και κέλευε σε Βασπεδ [ελι[.....
 ...ἐρέ]σθαι [εἶ] τις ἔστιν ὅς ἔλξει ἐς δ[οστ[.....

- 10 .....ή]μέτερον· κἀν δύο ωῖσι, δύο προ[έσ]θ[ων].....
 .....]μ.κός δ' ἔστω· κἀν αὐτὸς θέλη[ι].....
 ...τῶ]μυσου μετεχέτω· κἀμ μὴ ὀμ [ο]ν[όη].....
 ...μεν]άτω· κἀπιστελλάτω ὀκόσῳ ἀν[.....
 ...]ν ὡς ἄν δύνηται τάχιστα.....
- 15 ....κεκ]έλευκα· χαιρε.

... Bud' zdráv...
 ... abys byl v S. a...
 ... pro (občany) emporijské, a ne pro (obchodníky) zvenčí...
 ... více než 20, a víno ne pro...
 ... lodní náklad, který má v S., zakoupil B...
 ... vyplul, aby dopravil...
 ... co máme z toho udělat...
 ... zeptej se a poruč Bapedovi...
 ... zda je někdo, kdo odtáhne...,
 ... náš (náklad); a budou-li dva, ať pošle dva...,
 ... nechť je...; a když sám bude chtít...
 ... z poloviny ať se podílí; a nebude-li souhlasit...
 ... ať... a pošle (vzkaz), za kolik...
 ... jak rychle bude moci...
 ... To jsou moje příkazy. Bud' zdráv.

Pozn.: Tento silně porušený nápis je opět na srolované olovené destičce, tentokrát z íónské osady Emporion „Tržiště“ v severovýchodní Hispánii (dn. Ampurias, sev. od Barcelony). Osada byla založena brzy po Massalii (dn. Marseille) již na zač. 6. stol. př. Kr. osadníky z daleké Fókaje, íónského města v sz. Anatolii (asi 100 km na jih od Tróje).

Jaz.: Sdělení je vysoce fragmentární; šlo zřejmě o dopis s dobovým obchodním obsahem (viz pokus o interpretaci u Rosy A. Santiago 1987). Nápis byl asi nářečně smíšený: vedle íónismů jako ὄκως, ὀκόσῳ, παρακομίσῃν = -σειν (inf.), ποητέον jsou tu i aiolismy, jako tvar dat. pl. Ἐμππορίταισιν nebo konj. přéz. ωῖσι < ὠνσι s diftongem, na rozdíl od íónského ὠσι bez diftongu (od *verba existantiae* εἰμι, εἶναι).

28. ION *Datace a lokalita:* 475 př. Kr., Teós

Popis: opatření proti přípravě drog atd. (12 ř.)

Bibliografie: GDI 5632; Schwyzer 710; ⁶⁴Buck 3; Egea 4; Bottin 5

- Ἵστις φάρμακα δηλητήρια ποιοῖ ἐπὶ Τηίοισιν τὸ ξυνὸν ἢ ἐπ'
 5 ιδιώτη, κἔνον ἀπόλλυσθαι καὶ αὐτὸν καὶ γένος τὸ κένῳ . | ὅστις
 ἐς γῆν τὴν Τηίην κωλύοι σῖτον ἐσάγεσθαι | ἢ τέχνην ἢ
 10 μηχανῆν ἢ κατὰ θάλασσαν ἢ κατ' ἥπειρον ἢ ἐσαχθέντα
 ἀνωθεοίη, κένον ἀπόλλυσθαι καὶ αὐτὸν καὶ γένος τὸ κένῳ.

Kdokoli vyrábí škodlivé drogy pro Tejské (občany), společně nebo soukromě, ať zhyne on sám i jeho rod. Kdokoli do země Tejských zabraňuje dovážet obilí, ať umem či klamem, ať po moři či po souši – nebo (kdo) po dovezení zvýší cenu – ten ať zhyne jak sám, tak jeho rod.

Pozn.: Nápis je zvl. na začátku huře čitelný.

Jaz.: 2. ποιοῖ = att. ποιοίη (opt. prez.); Τηίοισι = Τηίοις; 3. τὸ ξυνὸν = τὸ κοινὸν „společně, společně“; ἐπ’ ιδιώτῃ = ἐπ’ ιδιώτῃ; κενὸν = ἐκεῖνον; 5. τὸ κένω = τοῦ ἐκεῖνου (gen. sg.); 6. ἐς γῆν τὴν Τηίην = εἰς γῆν τὴν Τηίαν; 8. ἡ τέχνη ἢ μηχανῆ = ἡ τέχνη ἢ μηχανῆ (dat. sg.); ale srov. 10. ἀνωθεοίη = ἀν-ωθοίη (opt. prez.).

29. ION *Datace a lokalita:* 357 př. Kr., Erythrai
Popis: dekret k poctě Maussóla (20 ř.)
Bibliografie: GDI 5687; Schwyzer 703; [Ⓜ]Buck 5

Ἐδοξεν τῆι βουλῆι, στρατηγῶν | γνώμη· Μαύσσωλλο[ν
 Ἐ]κατ[όμνω] | Μυλασέα, ἐπεὶ ἀνὴρ ἀγαθὸς [ἐγέ]νετο περὶ τὴν
 5 πόλιν τὴν Ἐρυθραίων, εἶναι εὐεργέτην τῆς | πόλεως καὶ
 πρόξενον καὶ πολίτην· καὶ ἔσπλουν καὶ ἔκπλουν | καὶ πολέμῳ
 καὶ εἰρήνης ἀσυλε[ῖ] | κα[ῖ] ἀσπονδεῖ, καὶ ἀτέλειαν κα[ῖ] ||
 10 προεδρίην· ταῦτα δὲ εἶναι ἀο[ῖ]τῶι καὶ ἐκγόνοις. στήσαι δὲ ἀ[ὀ]τῶ
 κ[αὶ] εἰκόνα χαλκῆν ἐν τῆι ἀ[ῖ]γορῆι καὶ Ἀρτεμισίης εἰκόνα
 15 | [λιθί]νην ἐν τῶι Αθηναίωι, καὶ || [στεφ]ανῶσαι Μαύσσωλλον
 μὲν | [ἐκ] δαρεῖκων πεντήκοντα, Ἀρτε[ῖ]μισίην δὲ ἐκ τριήκοντα
 δαρε[ῖ]κων. γράψ[αι] ταῦτα ἐς(ς) στήλη[ν] | καὶ στήσα[ι] ἐς τὸ
 20 Ἀθήναιον, || [ἐπιμεληθ]ῆ(ῆ)ναι [δὲ] τοὺς ἐξεταστάς].

Rada se usnesla, mীনění stratégů (je toto): Maussólos, syn Hekatomnův z Mylas, ježto se ukázal mužem výtečným v péči o obec erythrejských občanů, budiž dobrodincem města, proxenem a občanem, ať připlouvá či odplouvá, ať ve válce či v míru, bez formalit, a ať se mu dostane ateleie i prohedrie; toto necht' platí pro něj i pro jeho potomky. Je třeba mu postavit i bronzovou sochu na agoře a (jeho ženě) Artemísii kamennou sochu v Athénaiu a ověnit (sochu) Mausólovu za 50 dareiků, Artemísiinu pak za 30 dareiků. Má se to zapsat na sloup, jenž má být postaven v Athénaiu; necht' se o to postarají exetastové („inspektoři“).

Pozn.: Nápis k poctě Maussóla, satrapy v kárském Halikarnássu, k jehož památce dokončila jeho žena Artemisia v tomto městě stavbu proslulého Maussóleia (Maussólovy hrobky) a jednoho ze sedmi divů starověkého světa. Uvedený nápis se týká péče tohoto manželského páru o obec Erythrai, iónské město ležící asi 100 km severně od Halikarnássu. Nápis je psán iónsky (i když v samotném Halikarnássu se používalo spíše řečtiny dórského zabarvení /viz dále nápisy typu 5.3.2 na str. 214/).

Jaz.: 5. εὐεργέτην = εὐεργέτην; 8. πολέμῳ = πολέμου; 10. ταῦτα = ταῦτα; ἀοῖτῶι = αὐτῶ (vedle několika dalších běžných iónismů).

30. ION *Datace a lokalita:* 332 př. Kr., Chios a Kypr

Popis: dopis makedonského krále Alexandra Velikého obyvatelům Chiu, složený v helénistické koiné (19 ř.)

Bibliografie: SIG 283; Pfohl 107; [□]Bottin 11

- [Ἐπ]ὶ Δεισιθέου πρυτάνεος παρὰ βασιλέως Ἀλε[ξάνδρ]ου Χίω[ν τῶι] | δῆ[μ]ωι. | Τοὺς φυγάδας τοὺς ἐκ Χίου κατιέναι πάντας, πολίτεομα δὲ [εἶ]ναι ἐν Χίωι δῆμον. Αἰρεθῆναι δὲ νομογράφους, 5 οἵτινες γράψουσιν καὶ διορθώσουσι τοὺς νόμους, ὅπως μηδὲν ἐναντίον ἢ τῆι δημοκρατίαι μηδὲ τῆι τῶν φυγάδων καθόδωι τὰ δὲ διορθωθέντα ἢ γραφέντα ἐπαναφέρεσθαι πρὸς Ἀλέξανδρον. | Παρέχειν δὲ Χίους τριήρεις εἴκοσι πεπληρωμένας τοῖς ἀο[ι]τῶν 10 τέλεσιν, τάστας δὲ πλεῖν μέχρι ἂν καὶ τὸ ἄλλο ναοτι[κ]ὸν τὸ τῶν Ἑλλήνων μεθ' ἡμῶν συμπληῖ. Τῶν δὲ προδόντων | τοῖς βαρβάροις τὴν πόλιν, ὅσοι μὲν ἂν προεξέλθωσιν, φεόγειν | αὐτοὺς ἐξ ἀπασῶν τῶν πόλεων τῶν τῆς εἰρήνης κοινωνου[σ]ῶν καὶ εἶναι ἀγωγίμους κατὰ τὸ δόγμα τὸ τῶν Ἑλλήνων ὅσο[ι] | δ' ἂν ἐγκαταλειφθῶσιν, ἐπανάγεσθαι καὶ κρίνεσθαι ἐν τῶι τῶν 15 Ἑλ[λ]ήνων συνεδρίωι. Ἐὰν δέ τι ἀντιλέγεται τοῖς κατεληλυ[θ]όσιν καὶ τοῖς ἐν τῆι πόλει, κρίνεσθαι περὶ τοῦτο αὐτοὺς πα[ρ] ἡμῖν. Μέχρι ἂν διαλλαγῶσι Χίοι, φυλακὴν εἶναι παρ' αὐτοῖς πα[ρ] Ἀλέ[ξ]ανδρου τοῦ βασιλέως, ὅση ἂν ἰκανὴ ἦι· τρέφειν δὲ τάστας | Χίους.

Za prytana Deisitheia od krále Alexandra lidu na Chiu: Všichni vyhnanci z Chiu ať se vrátí. Vládu ať má na Chiu lid. Necht' jsou vybráni zákonodárci, kteří budou psát a upravovat zákony, aby nic nestálo v cestě vládě lidu ani návratu vyhnanců; napsané a upravené (návrhy) zákonů necht' jsou poslány Alexandrovi. Ať občané Chiu na svoje útraty poskytnou 20 vyzbrojených trojveslic; tyto budou plout (s námi) až do té doby, pokud se bude s námi plavit i ostatní řecké loďstvo. Z těch, kteří zradili obec barbarům, ať jsou všichni uprchlí vyobcováni z veškerých měst, která se podílejí na zachování míru, a ať jsou pokládáni podle usnesení Řeků za psance; ti, kteří budou chyceni, ať jsou zatčeni a souzeni ve shromáždění Řeků. Vzniknou-li rozpory mezi navrátilci a těmi, kteří zůstali ve městě, mají být v této věci rozsouzeni u nás. Dokud se chijší občané navzájem nedohodnou, necht' u nich setrvá ozbrojená stráž krále Alexandra, v jakém rozsahu bude zapotřebí. Tu ať vydržují chijší občané.

Pozn.: Dopis napsal Alexandros po makedonské okupaci Chiu v r. 334 př. Kr., když předtím dlouholetá perská nadvláda vedla k masovému vyhnanství místních demokratů z ostrova. Ostrov Chios byl od r. 334 př. Kr. členem korintského spolku; Alexandros podporoval nyní návrat vyhnanců domů.

Jaz.: Nápís byl nalezen na Kypru. Psán je v iónské abecedě s attickými vlivy. Na nápise je jen několik drobných odchylek proti attičtině, jako např. výrazy typu 3. πολίτευμα = πολίτευμα; 9. ταότας = ταύτας; 11. φεόγειν = φεύγειν; 14. ἐγκαταλειφθῶσιν = -ληφθῶσιν; 17. ἀοτοῖς = αὐτοῖς apod.

31. ION *Datace a lokalita:* před 150 př. Kr., Magnesia na Maiandru
Popis: dopis perského krále Dareia I., v řeckém překladu z perštiny (29 ř.)
Bibliografie: SIG 22; [Ⓜ]Pfohl 95; Bottin 9

Βασιλεὺς [βα]σιλέ|ων Δαρεῖος ὁ Ὑσ|τάσπεω Γαδάται | δούλω
 5 τάδε λέγε[ι]· || πυνθάνομαι σε τῶν | ἐμῶν ἐπιταγμάτων | οὐ κατὰ
 πάντα πει|θαρχεῖν· ὅτι μὲν γὰ[ρ] | τ]ήν ἐμὴν ἐκπονεῖς ||
 10 [γ]ήν, τοὺς πέραν Εὐ|φράτου καρπούς ἐπ(ι) | τὰ κάτω τῆς Ἀσίας
 15 μέ[ρ]η καταφυτεύων, ἐπαι|[ν]ῶ σὴν πρόθεσιν καὶ || [δ]ιὰ ταῦτά
 σοι κείσεται | μεγάλη χάρις ἐμ βασιλέως οἴκω· ὅτι δὲ τὴν | ὑπέρο
 20 θεῶν μου διάθε|σιν ἀφανίζεις, δώσω||σοι μὴ μεταβαλομένωι |
 πειῖραν ἡδικ[ημέ]νου θ(υ)|μοῦ· φυτουργοὺς γὰρ | [ί]ερούς
 25 Ἀπόλλωνος φόρον ἔπρασσεσ καὶ χώραν || [σ]καπανεύειν
 βέβηλον ἐ[πέ]τασσεσ, ἀγνοῶν ἐμῶν | προγόνων εἰς τὸν θεὸν |
 [ν]οῦν, ὃς Πέρσαις εἶπε | [πᾶσ]α[ν] ἀτρέκε[ι]αν καὶ τη...

Král králů Dareios, syn Hystaspův, praví toto svému otroku Gadatovi: Dovídám se, že se nedržíš ve všech záležitostech mých příkazů. Protože obděláváš mou zemi a rozšiřuješ pěstování plodů z míst za Eufратem do dolních částí Asie, chválím tvoje úmysly, a z toho důvodu se ti dostane v králově domě velkých dávků. Ale poněvadž maříš můj postoj vůči bohům, poskytnu ti, jestliže se nezměníš, důkaz mých uražených citů: od sadařů zasvěcených Apollónovi jsi vybíral totiž poplatky a přikazoval jim obdělávat světskou půdu bez ohledu na náklonnost mých předků vůči bohu, který Peršanům sdělil plnou pravdu a... (*zde je text porušen*).

Jaz.: Dopis perského krále Dareia I. (521–486 př. Kr.), adresovaný perskému satrapovi maloasijské Iónie Gadatovi, byl původně psán peršky; někdy v 1. pol. 2. stol. př. Kr. byl přeložen do řecké helénistické koiné.